

NOVINKY ZAHRANIČNÍ KNIHOVNICKÉ LITERATURY

1. BEALL, Jeffrey. The weaknesses of full-text searching [Slabiny plnotextového vyhledávání]. *Journal of Academic Librarianship*. 2008, vol. 34, no. 5, s. 438-444. ISSN 0099-1333. DOI 10.1016/j.acalib.2008.06.007.

Porozumění slabinám využití plnotextového vyhledávání je pro akademické knihovny důležité především proto, že nakupují velké množství odborných bází, včetně plnotextových. Právě u plnotextových bází je třeba vyhodnotit vyhledávací nástroje zejména proto, že mnohé z nich poskytují jenom vyhledávání v plném textu a neumožňují vyhledávat v metadatech. Knihovny tak platí za báze, ve kterých se jen velmi obtížně vyhledává. Nedostatky plnotextového vyhledávání mají rovněž napomoci knihovnám při vytváření vlastních informačních zdrojů, kterými jsou institucionální depozitáře, aby se vyhnuly ukládání dokumentů pro pouhé plnotextové vyhledávání, ale opatřily je metadaty, které umožňují mnohem kvalitnější odezvu na zadané dotazy.

Článek rozebírá úskalí ztěžující plnotextové vyhledávání, kterými jsou synonyma, odlišný způsob psaní slov, zkratky, jazyková různost dokumentů a dialekty, zastaralá terminologie, homonyma, záměna jmen osob, odlišnost významu slov v jiných jazycích, nemožnost vyhledávat na fasetovém principu, klastrování, obsahově neodpovídající řazení výsledků... Druhou oblastí problémů s vyhledáváním relevantních dokumentů je významová nejasnost vyjádření (např. názvy některých článků se snaží spíše přitáhnout pozornost, než vyjádřit obsah), abstraktní témata, termíny, jež hledáme, se ve zdroji nenachází (např. dokument může být o Velké francouzské revoluci, aniž by se tento termín v něm nacházel), hledající nezná přesný termín pro to, co hledá ap. Plnotextové vyhledávače jsou schopny vyhledávat pouze v textových dokumentech – absence metadat vyřazuje z oblasti vyhledatelných zdrojů zvukové dokumenty, obrázky a video. Rovněž párová témata jako jsou např. „architektura a filozofie“ nebo „film a fašismus“ jsou problematická. K těmto nejasnostem přistupuje různost postupů vyhledávacích strojů, absence standardizace (uživatel musí prozkoumat pravidla vyhledávání a funkčnost Booleových operátorů), variabilita v řazení výsledků, odlišnosti v indexaci (pomlčka ve slovních spojeních).

Během posledních patnácti let se vyhledávání posunulo od vyhledávání v metadatech k plnotextovému vyhledávání, jehož důsledkem je nízká kvalita vyhledaných informací.

2. BERNSTEIN, Armi; NANTSCHIEFF, Florian. Eine kulturelle Institution mit sozialer Perspektive : Neue Ideen und Konzepte aus Dänemarks Bibliotheken : ein Reisebericht [Kulturní instituce se sociální perspektivou : nové myšlenky a koncepce z dánských knihoven : cestovní zpráva]. *Bub : Forum für Bibliothek und Information*. 2006, vol. 58, no. 4, s. 324-329. ISSN 0340-0301.

Dánská městská knihovna v Aarhusu plánuje do roku 2012 vytvoření nového „Multimediálního domu“. Nabídka služeb nového centra, jehož prioritou je návrat k tradičním fyzickým médiím, a jejich částečné oddělení od těch virtuálních, neboť knihovna je stále chápána jako místo, kde se lidé setkávají, učí, integrují do „systému“.

Na podzim roku 2004 vznikla v prostorách centrální knihovny tzv. „Transformation Lab“ jako místo pro zkušební laboratoře, které se každých 6 měsíců mění. Jako první začala fungovat tzv. literární laboratoř. Na jaře roku 2005 přibyla laboratoř zpráv, v září téhož roku pak hudební laboratoř. Pokud tento speciální „kosmický“ prostor navštívíme, uvidíme místnost, kde je celá řada různých přístrojů, jako např. elektronická kytara, televize, skener atd., bez personálu, což je poněkud netradiční. Místnost, která je velmi flexibilně zařízena, nabízí celou řadu možností, např. vytvoření vlastního CD, listování v hudebních novinkách, poslech hudby jako druh odpočinku atd. Hlavním cílem „Transformation Lab“ je vzdělávání jejích uživatelů. Můžeme ji také chápat jako nový prostředek komunikace mezi knihovníky a uživateli či jakýsi vědomostní transfer mezi uživateli. Snahou zřizovatelů je posunovat tuto laboratoř stále dopředu a nabízet něco nového.

Aarhus se zabývá celou řadou projektů. Knihovnu vidí jako místo, kde se lidé mohou celý život vzdělávat a získávat nové informace. Protože bylo zjištěno, že muži knihovnu navštěvují více než ženy, byla vyvinuta speciální nabídka pro ženy, tzv. ženský koutek.

Ženy tak mají jen pro sebe vybrané pracovníky, kteří je učí, jak využívat nová média. Projekt byl uskutečněn také díky spolupráci s denní školou pro dospělé (cílem školy je integrovat ženy zpět do pracovního procesu).

Další skupinu představují děti, které mají problém se čtením. Aby se děti něco naučily a měly radost z četby, pokoušejí se pracovníci probudit jejich mysl pomocí tzv. interaktivní krajiny, kde se učí např. o zvířatech, která tam žijí; samozřejmě také za přispění nových médií.

Velmi zajímavý je projekt, v jehož rámci je možné si „zamluvit“ knihovníka, který pak funguje jako individuální trenér při učení. Základním předpokladem je aktivní dialog se zákazníkem a akceptování jeho potřeb a speciálního způsobu učení.

Město Silkeborg (54 tisíc obyvatel) je známé díky vlastním informačním projektům. V knihovně např. pracuje celá řada web specialistů, kteří za svou práci dostali již mnoho ocenění. Knihovna nabízí žákům místní školy relevantní informace k vyučování, jako např. informace o dánských spisovatelích před rokem 1900. Původně lokální projekt EPOKE se rozrostl a dnes je podporován a financován z různých zdrojů (<http://www.epoke.dk>). Stránky nabízejí uživatelům také možnost dotázání se na další všeobecná témata, případně rozšíření těch stávajících.

Knihovna využívá techniky také pro rezervace, vracení a vypůjčování dokumentů. Množství takto rezervovaných médií je značné. Zákazníci knihovny mohou být také prostřednictvím e-mailu či SMS informováni o novinkách.

Gellerup je městská část na východ od Aarhusu, kde žije velký počet cizinců nebo lidí, kteří mají cizí původ (asi 44 %). S pomocí sociálního fondu Evropské unie vznikl program URBAN II., jehož cílem je zlepšení životních podmínek menšin. Knihovna v Aarhusu se účastní tohoto projektu tím, že se snaží zvýšit informačně-technologické kompetence těchto osob. Cílovou skupinu představují lidé, kteří nevládní žádný počítač. Výhodou kurzů je, že jako lektori v nich pracují dobrovolníci, kteří jsou často také cizinci, pak je možné bavit se mezi sebou ve více jazycích. Knihovna je v této části města hojně využívána, je neutrálním místem, kde je možné poznat společnost a její kulturu.

Zvláštní kapitolu tvoří zdravotnické centrum, které je spolu s knihovnou pod jednou střechou. Původně mělo toto centrum fungovat jen po dobu dvou let, kdy trval projekt, ale bylo tak populární, že od roku 2005 je stálou organizací. Většinu návštěvníků tvoří mladé ženy, které přicházejí samy nebo se svými dětmi. Do knihovny pak už je to jen malý krůček. Ženy vědí o IT kurzech, o možnosti využití elektronickou poštu atd. Když se jich sejde dostatek, je otevřen kurz jen pro ně. Pracovníci přitom respektují a podporují samostatnost „žáků“, vždy jsou však ochotni pomoci. Návštěvníci nejsou nikde zaznamenáni, přístup je bezplatný a anonymní.

Přestože knihovna poskytuje tolik sociálních služeb, není chápána jako sociální úřad. Stále je kulturní organizací, ale se sociální perspektivou. Dánský knihovnický systém patří k nejrozvinutějším systémům v celé Evropě. Stejně jako ve Finsku, i v Dánsku je internetová nabídka knihovny pro imigranty v jejich mateřském jazyce (<http://www.finfo.dk/wwwfinfo/html/default.html>). V Dánsku je toto samozřejmostí, podle dánského chápání patří přístup k vědění k základním lidským právům. V této zemi je stát odpovědný za to, že se jeho občan cítí svobodně, a to i díky volnému přístupu k vědění. Knihovny jsou chápány jako garant této svobody, proto poskytují svoje služby bezplatně. Ministerstvo kultury toto zaručuje a financuje.

3. BLACK, Elizabeth L. Toolkit approach to integrating library resources into the learning management system [Nástrojový přístup k integraci knihovních fondů do systémů pro správu výuky]. *Journal of Academic Librarianship*. 2008, vol. 34, no. 6, s. 496-501. ISSN 0099-1333. DOI 10.1016/j.acalib.2008.09.018.

Školy a vzdělávací instituce ve stále větší míře využívají systémy pro řízení studia (learning management systems), kterými jsou např. Blackboard a WebCT. Studie E-Learning Task Force v OCLC obrací pozornost k systémům především pro jejich schopnost zprostředkovat informační zdroje, a tedy i fondy knihoven do jednoho webového rozhraní. Obdobná zjištění jsou obsahem studií Rady pro akademické knihovny americké Rady pro knihovní a informační zdroje (CLIR – Council on Library and Information Resources). Možnost integrace knihovních fondů do systémů pro řízení studia je velkou výzvou zejména pro univerzitní

a vědecké knihovny. Způsob, jak integrovat fondy, načrtnuli v Bílé knize Neil McLean a Clifford Lynch z Digital Library Federation. Systémy pro řízení studia na univerzitách spravují technická střediska ve spolupráci s členy fakult, knihovny na tomto procesu neparticipují. V posledních letech se knihovny pokusily zapojit své fondy do těchto systémů. Obecně existují dvě metody, jak to učinit. Makrometoda spočívá v plošném upozorňování na informační zdroje pomocí zpráv zasílaných všem uživatelům. Nevýhodou je irelevantnost zdrojů. Mikrometoda se zaměřuje na specifické kurzy a opírá se o spolupráci s pedagogy. Článek se zabývá zkušenostmi knihoven Ohijské státní univerzity s využíváním nástrojů pro integraci knihovnických fondů do systému pro řízení studia. Knihovny vkládají odkazy na studijní materiály přímo do systému pro řízení studia pomocí nástrojů, které poskytuje Blackboard využívaný univerzitou. Proces pak prezentují v rámci kurzů informační gramotnosti. Ohijská státní univerzita je svou povahou decentralizovaná. Studuje zde více než 60 000 studentů. Informační zdroje integroval do výukového systému (Desire2Learn) Rochester information institute. Knihovny ve spolupráci s fakultami vytvořily tým, jehož cílem bylo vyvinout nástroje pro integraci fondů do systému pro řízení studia založené na principech Informačního institutu v Rochestru. Pro tyto účely vyvinuly nástroj e-Reserves obsluhující 12 000 kurzů (<http://library.osu.edu/sites/circulation/ereserves/>). Identifikace do systému je jednotná skrze proxy server a aplikaci Shibboleth. Třetím nástrojem, kromě informačních zdrojů a identifikačního systému, je role knihovníků. Pilotním projektem v tomto směru bylo vytvoření dvojího obsahu specifikovaných kurzů (345 kurzů) – pro studenty a pro pedagogy. Předmětem výzkumu bylo, nakolik uvedené zdroje vyhovují studentům a pedagogům. Další projekt zkoumal metody výběru a prezentace obsahu. Výsledkem spolupráce knihovníků s fakultami a pedagogy na Ohijské státní univerzitě bylo vytvoření systému pro online vzdělávání Carmen (<http://telr.osu.edu/carmen/>).

4. BOMBARD, Christiane. Using audience response technology to teach academic integrity : „The seven deadly sins of plagiarism“ at Dickinson College [Jak používat technologii ARS k výuce o akademické bezúhonnosti : „Sedm smrtelných hříchů plagiátorství“ v Dickinson College]. *Reference Services Review*. 2007, vol. 35, no. 2, s. 296-309. ISSN 0090-7324. DOI 10.1108/00907320710749209.

Článek pojednává o výchově studentů prvních ročníků proti plagiátorství. Přináší zkušenosti školy Dickinson College v Pensylvánii. Problém plagiátorství mezi studenty reálně existuje, a jak ukazuje citovaná odborná literatura, často nejde o zlý úmysl, nýbrž o chybění z nevědomosti. Tento problém by neměl pominout žádný kurz informační gramotnosti. Právě na studenty, kteří mají v úmyslu se chovat správně, ale nevědí jak, se zaměřili v Dickinson College. Připravili seminář, který nazvali „Sedm smrtelných hříchů plagiátorství“ a zařadili ho do programu, který má zapsán každý student prvního ročníku. Informace o přípravě, otázkách, které autoři řešili, o výsledcích a budoucím záměru tvoří jednu tematickou linii článku. Příprav a vyučování se zúčastnili také knihovníci. Ve druhé linii najdeme informace o technologii ARS (Audience Response System), což je kombinace hardware a software, jejichž používání umožňuje, aby při přednášce mohli posluchači průběžně reagovat, odpovídat na otázky. Okamžitě vyhodnocení přináší přednášejícímu zpětnou vazbu, podle které může upravovat přednášku na míru posluchačům. Tuto formu výuky zvolili v Dickinson College pro výuku o plagiátorství. Program byl zpracován na jaře 2006 a poprvé použit na podzim téhož roku. Článek byl psán v té době a pro budoucnost předjímá opakování a zdokonalování. Vedlejší výsledkem by mělo být shromáždění údajů o problematice plagiátorství v Dickinson College. Má být také sledováno, nakolik vlivem programu plagiátorství poklesne (po prvním kole skutečně k mírnému poklesu došlo).

Pozn. překl.: Pro termín Audience Response System se užívají synonyma: classroom response system, personal response system, electronic voting system, polling system. Český ekvivalent není ustálen, ponechává se ARS – Audience Response System, objevuje se také překlad hlasovací zařízení, hlasovací zařízení ARS.

5. BORCHARDT, Peter. Bücher und wissenschaftliche Bibliotheken in den vom nationalsozialistischen Deutschland besetzten und annektierten Gebieten : ein Kolloquium in Strasbourg [Knihy a odborné knihovny zabrané národně socialistickým

Německem a anektované oblasti : kolokvium ve Štrasburku]. *Bibliotheksdiens*. 2008, vol. 42, no. 12, s. 1317-1320. ISSN 0006-1972.

Příběhy francouzských knihoven zabraných Němci během druhé světové války nebyly ve Francii po dlouhý čas ve středu zájmu knihovníků. To se změnilo s vydáním románu Jonathana Littella „Die Wohlgesinnten“ a studie Martine Poulain „Livres pillés, lectures surveillées : les bibliothèques françaises sous l'occupation“ (Knihy ve stoupě, četba pod dozorem : francouzské knihovny za okupace).

Koncem listopadu 2008 uspořádala univerzita Marca Blocha ve Štrasburku ve spolupráci s francouzskou stranou kolokvium s názvem „Knihy a vědecké knihovny na územích okupovaných a anektovaných národně-socialistickým Německem“. Většina přednášejících pocházela z Německa a věnovala se i širšímu tématu knihoven ve třetí říši, vedla úvahy o zcizování dokumentů.

V příspěvcích byli často zmiňováni Hugo A. Krüss, poslední generální ředitel pruské státní knihovny, a Hermann Fuchs, spolupracovník shodné knihovny v letech 1940-1944, který zastával významnou funkci v odd. ochrany knihoven během války v Paříži. Svým způsobem drželi nad knihovnami na anektovaném území ochrannou ruku. Fuchs a jeho spolupracovníci se dokonce zasloužili o to, že fondy státních a městských knihoven byly nedotčeny. Během času se jim podařilo nashromáždit kulturní dědictví, na které si německá strana po uzavření míru činila nárok. Chráněny byly také všechny privátní knihovny v židovském vlastnictví a k tomu ještě francouzská knižní produkce. Martine Poulain informovala o tom, že Němci přesně věděli, co chtějí – jednoho dne v červnu 1940 přišli se seznamem a začali plundrovat jednotlivé knihovny. Autorka zmíněné studie odhaduje počet zabavených knih na 10 milionů, ne-li dokonce 20 milionů.

Z Rakouska přednesli svůj referát dva zástupci, a to o nadějném procesu navrácení, znovunalezení neoprávněně získaných knihovních jednotek z univerzitní knihovny ve Vídni a v Grazu.

O zcela ojedinělé akci informoval přispěvatel z Varšavy, a sice o prodeji a převedení Chopinova muzea z Lyonu do Krakova v roce 1942. Chopin byla jako polský patriot zapovězen, jeho dílo bylo i v Polsku zakázané. Sbírkou koupil tehdejší německý ředitel Jagellonské knihovny v Krakově.

Druhý den konference patřil alsaským a lotrinským knihovnám. Během války byla tato část Francie anektována Němci. Wolfgang Freud popsal vývoj městské knihovny v Metách (Metz), která měla později sloužit jako hlavní knihovna pro výzkum na území Francie („Westraumbibliothek“) a přístup do ní měli mít jen vědci. Fond knihovny čítal cca 800 tisíc svazků, které byly v Lotrinsku zkonfiskovány.

Dějiny Univerzitní a městské knihovny ve Štrasburku v letech 1939-1945 byly popsány Petrem Borchardelem (Berlín). V císařské říši šlo o třetí největší německou knihovnu, která během války prožila částečnou evakuaci velké části fondu (1,5 milionu svazků) i pokusy o rozdělení, a naopak snahu o významné doplnění fondu, na něž se podařilo shromáždit neskutečnou sumu 600 000 říšských marek.

Příspěvky přednesené na kolokviu byly vydány ve dvojazyčném sborníku.

6. DAVIS, Philip M. Reward or persuasion? : The Battle to define the meaning of a citation [Odměna nebo přesvědčování? : souboj o to, jak vymezit význam citace]. *Learned Publishing*. 2009, vol. 22, no. 1, s. 5-11. Lit. ISSN 1741-4857.

Článek informuje o diskuzi k významu citování a využití citačního rejstříku Science Citation Index (SCI). Ten je příkladem nástroje, který je dnes pod tlakem zájmu uživatelů užíván jinak, než jak bylo záměrem tvůrce v době jeho vzniku. V r. 1955 navrhl Eugene Garfield nový model bibliografické indexace, která je založena nikoli na věcné klasifikaci, ale na citacích. Účelem bylo ulehčit historikům vědních oborů vysledování vývoje a původu myšlenky a usnadnit komunikaci mezi vědci, kteří pracují na podobném úkolu. Impakt faktor měřil vliv publikované práce na vědeckou literaturu. V článku jsou uvedeny příklady, k čemu byl SCI používán. Např. kocičární analýza, měření obecného stavu vědeckého výzkumu apod. Začalo se diskutovat o tom, co je skutečně měřeno a jaká je motivace citování. Článek uvádí seznam 15 možných motivací, které lze rozdělit na dva hlavní proudy: citace jako odměna a citace jako argument (prostředek přesvědčování). V obou hlavních proudech se

řeší řada dílčích problémů, např. jak chápat kritické citace, citování sama sebe. Větší důležitost se obvykle připisuje pojetí citace jako odměny. Někteří autoři dokládají, že je třeba pracovat s kombinací obou hlavních proudů, protože některé situace nemohou být vysvětleny jen z jednoho hlediska. Příkladem je otázka, zda významný autor je citován proto, že je významný, nebo pro svůj příspěvek vědě, který ho učinil významným.

7. DILL, Emily. Do clickers improve library instruction? Lock in your answers now [Zlepšují klikry knihovnickou instruktáž? Potvrď teď odpověď]. *Journal of Academic Librarianship*. 2008, vol. 34, no. 6, s. 527-529. ISSN 0099-1333. DOI 10.1016/j.acalib.2008.09.004.

Článek se zabývá otázkou smysluplnosti a efektivnosti využití interaktivních nástrojů a technologií výuky knihovnické instruktáží zahrnující kurzy informační gramotnosti, bibliografické kurzy či uživatelská školení. Aktivní přístupy ke vzdělávání zahrnují diskuse, praktická cvičení, interaktivní technologie. Knihovníci v tomto směru přispěli k jejich rozvoji například virtuálními prohlídkami knihovny s užitím podcastu nebo online výukou. Výuka s využitím technologií v mnoha případech efektivně nahradila tradiční její způsoby. Je však otázkou, zda mají inovace ve výuce vždy pozitivní vliv na vzdělávání studentů a na udržení látky v paměti.

Jedním z příkladů využití moderních technologií ve výuce jsou klikry – elektronická zařízení umožňující přednášejícímu, který klade během lekce otázky s nabídkou výběru správných odpovědí, získat okamžitě z elektronických odpovědních zařízení odpovědi studentů. Klikry jsou při výuce používány již od 60 let. Klikry jsou malá zařízení velikosti telefonu a zachovávají při odpovídání anonymitu (klikry jsou v systému označeny pouze čísly).

Uvedená studie hodnotí efektivitu vzdělávacích a instruktážních knihovnických kurzů na malé Středozápadní univerzitě se dvěma tisíci studentů. Lekce probíhaly s využitím Power-Pointových prezentací a ústním výkladem. Studenti byli rozděleni na dvě skupiny, z nichž jedna odpovídala s využitím klikerů a druhá odpovídala na otázky ano nebo ne zvednutím ruky. Správné odpovědi pak byly prodiskutovány. Na závěr obě skupiny absolvovaly krátký anonymní písemný test, který měl ověřit, nakolik si zapamatovali prezentovanou látku. Statistické výsledky ukázaly, že využití klikrů nemá vliv na lepší zapamatování regentované látky, ba naopak, ti, kteří odpovídali zvednutím ruky měli v závěrečném anonymním písemném testu odpovědi lepší.

8. GABEL, Gernot U. Benutzungstendenzen in französischen Universitätsbibliotheken 1991-2006 [Uživatelské tendence ve francouzských univerzitních knihovnách v letech 1991-2006]. *Bibliotheksdienst*. 2008, vol. 42, no. 12, s. 1288-1292. ISSN 0006-1972.

V minulých 20 letech došlo k výrazné změně ve výpůjční praxi francouzských univerzitních knihoven. Dříve bylo obvyklé, že uživatelé knihovny vybranou literaturu konzultovali hlavně ve studovnách. Naproti tomu systém volného výběru byl méně rozšířen. Ředitelé knihoven bránili své malé fondy před poškozením, a tak za vhodné pro výpůjčku v klasickém slova smyslu se považovaly pouze učebnice, skripta.

V 90. letech minulého století místní knihovny realizovaly v univerzitních knihovnách systém volného výběru, ale ne všude se kvůli nárokům na zavedení tohoto způsobu podařilo provést stavební úpravy. Některé univerzity nabídly ve volném výběru jen 20 % svého fondu, ale na jiných univerzitách to bylo i 70 %. Především v centru Paříže, kde sídlí tzv. tradiční knihovny univerzit (např. Sorbonne, Cujas, Sainte-Geneviève, Médecine) a jakékoliv úpravy jsou omezeny nutností ochrany kulturních památek, jsou ve volném výběru jen 3 % fondu.

Speciální kapitolou je rozšíření nabídky elektronických zdrojů. Počet výpůjček těchto dokumentů od roku 2003 zřetelně roste. V roce 2006 bylo zaznamenáno 14,4 milionů výpůjček. Stažení z elektronických časopisů a vstupů do dostupných databází bylo zaznamenáno 13,4 milionu. Poptávka po digitálních dokumentech je mnohem vyšší než po klasických dokumentech.

Univerzity také změnilly přístup ke studujícím, reagují na trend stálého nárůstu elektronických zdrojů a pořádají úvodní kurzy vyhledávání v e-časopisech a v databázích. Asi ¾ kurzů se konaly v roce 2006 v rámci univerzitní výuky, pouze zbytek kurzů probíhal pod patronací knihovny.

U „dálkových“ výpůjček lze sledovat klesající tendenci. Zatímco na začátku 90. let bylo možné sledovat ještě mírný nárůst, v průběhu dalších let následoval rapidní pokles. Zároveň se dá pozorovat, že hlavně v tradičních univerzitních knihovnách, jejichž fond se skládá z historických dokumentů, je objednávka a následně doprava dokumentů hlavní zátěží. Míra pozitivně vyřízených objednávek v roce 2006 dosahovala 86 %.

Frekvence uživatelů v čítárnách: V 80. letech počet prezenčně studujících rostl, a protože knihovny šly tomuto trendu vstříc, příliv uživatelů se projevil v obsazenosti studoven. V průběhu 15 let se počet jejich uživatelů dokonce zdvojnásobil. V průměru je asi 60 % studujících také registrovanými čtenáři knihovny. Od roku 2006 knihovny zaznamenávají mírný pokles počtu zapsaných uživatelů, především na univerzitě v Provence. Složení uživatelů se v posledních letech změnilo opravdu jen málo, v podstatě se jedná z 86 % o studenty, z 5 % o profesory a 9 % přichází zvenčí.

Dalším tématem jsou místa ve studovnách. Ačkoliv ministerstvo vynakládá peníze pro novou výstavbu a rozšíření kapacit studoven, jejich počet neroste paralelně s počtem zapsaných studentů. Ze strany knihovníků je kritizován nedostačující počet míst vzhledem k počtu zapsaných lidí, což vedlo k omezenému přístupu do sálů. Vedení knihoven se brání, že takové omezení je nezbytné, pokud se má zajistit rovný přístup k informacím pro všechny studenty. V roce 1991 dávaly univerzitní knihovny k dispozici svým návštěvníkům 65,8 tisíc pracovních míst. Ve velkém sále pařížské univerzity to bylo 20 tisíc. V oblasti Provence a tamních knihoven šlo o 46 tisíc pracovních míst. Díky stavebním úpravám se počet míst v průběhu 15 let zvýšil na 115 tisíc. Na silně frekventovaných univerzitách v Paříži však tento trend není, většina univerzit v této oblasti poskytuje svým studentům méně než 1 tisíc míst.

Pro všechny univerzitní knihovny ve Francii platí, že se snaží již několik let usilovat o vybavení sálů počítači a přístupem na internet. I zde platí, že knihovny v Provence jsou oproti těm v Paříži vpředu. Z celkového počtu 9256 míst s přístupem k síti v roce 2006 jich v 25 pařížských zařízeních bylo jen 1752 oproti 7504 v zařízeních mimo oblast Ile-de-France. Otevírací doba knihovny: Univerzity ve Francii by byly pro své uživatele jistě atraktivnější, kdyby mohly nabídnout delší otevírací dobu. Ale z nařízení vlády je zaveden 35hodinový pracovní týden, takže knihovny večer zůstávají zavřené, a to i přesto, že studující by jejich prostory jistě využili.

V průměru jsou francouzské univerzitní knihovny otevřeny 55 hod. týdně. Pouze 14 knihoven v Provence a 4 v Paříži mají od roku 2006 otevřeno 60 hod. týdně. Pouze dvě knihovny v celé Francii mají otevřeno déle než 70 hod. týdně. Požadavky na prodloužení otevírací doby jsou stále hlasitější. Proto byla v roce 2008 provedena studie, podle níž by bylo třeba dosáhnout 65 hodin otevírací doby týdně. Stejně tak by bylo účelné, aby knihovny byly otevřené během zkuškového období a stejně tak v časných ranních hodinách. V úvahu přichází i otevření knihoven během prázdnin.

Článek je doplněn statistickými daty, která umožňují porovnání výkonových ukazatelů v letech 1991, 2001 a 2006.

9. GALLUZZI, Anna. New public libraries in Italy : Trends and issues [Nové veřejné knihovny v Itálii : trendy a řešení]. *The International Information & Library Review*. 2009, vol. 41, č. 1, s. 52-59. ISSN 1057-2317. DOI 10.1016/j.iilir.2008.12.002.

Článek seznamuje s nejzajímavějšími novými nebo rekonstruovanými veřejnými knihovnami v Itálii. Jako obecný problém vidí autorka nedostatek zájmu úřadů o stavbu či rekonstrukci budov italských veřejných knihoven. Důvody vidí v malé důvěře úřadů v sociální význam knihoven. Dávají pak přednost výstavbě jiných zařízení a ještě spíše než novou výstavbu podporují renovaci a revitalizaci. Přesto v posledních letech několik zdařile renovovaných knihoven přispělo k obratu v postoji ke knihovnám, především v malých a středně velkých městech. V článku je představeno několik knihoven. Biblioteca Sala Borsa v Bologni (<http://www.bibliotecasalaborsa.it/home.php>) vznikla v komplexu budov z cca 16. stol. na Piazza Maggiore. Je příkladem moderních služeb v adaptované budově s nezměněnou fasádou (nevýhodou je, že je knihovna zvenku nenápadná), které pomáhají oživit historickou architekturu a začlenit ji do života komunity. Biblioteca San Giovanni v Pesaru (<http://www.biblioteca.comune.pesaro.pu.it/>) je obdobný případ. Odlišné je to, že prvotním motivem byla rekonstrukce starého klášterního komplexu s dodatečným nápa-

dem nechat ho užívat knihovnou. Na jedné straně získala knihovna atraktivní umístění v lidnaté části města, na druhé straně budova všemi parametry neodpovídá potřebám knihovny. Největším problémem jsou skladovací prostory. Biblioteca San Giorgio v městě Pistoia je umístěna v rekonstruované továrně v dřívější průmyslové, dnes živě se rozvíjející rezidenční, čtvrti. Specialitou této budovy jsou „světelné šachty“, které rozvádějí po budově světlo i vzduch. V článku jsou podány podrobné informace o všech těchto knihovnách, s důrazem na to, jak se dokázaly začlenit do života města, jaké typy služeb přinášejí různým skupinám uživatelů, jak je pojato stavění fondu a volný výběr. Na závěr pojednává autorka o projektu BEIC (Biblioteca Europea di informazione e cultura), v jehož rámci vzniká moderní knihovna v Milánu.

10. GORRAIZ, Juan; SCHLOEGL, Christian. A bibliometric analysis of pharmacology and pharmacy journals : Scopus versus Web of Science [Bibliometrická analýza časopisů z oblasti farmakologie a farmacie : Scopus versus Web of Science]. *Journal of Information Science*. 2008, vol. 34, no. 5, s. 715-725. ISSN 0165-5515. DOI 10.1177/0165551507086991.

Studie zkoumá vhodnost užití báze Scopus pro bibliometrické analýzy v porovnání s využitím báze Web of Science (WOS). Cílem autorů bylo zjistit, zda se nějak liší výsledky bibliometrické analýzy ze Scopusu oproti WOS, a pokud ano, tak ve kterých aspektech.

Autoři článku si vytyčili základní otázky, které chtěli objasnit:

- Do jaké míry jsou časopisy s vysokým impakt faktorem z JCR (Journal Citation Reports) obsaženy také ve Scopusu? Jsou zde nějaké časopisy s vysokým impakt faktorem, které by nebyly zahrnuty ve Scopusu?
 - Je u časopisů obsažených v JCR obvykle nižší impakt faktor a index bezprostředního vlivu (immediacy index) než u časopisů s odpovídajícím indikátorem uvedeným ve Scopusu?
 - Je zde mnoho vysoce hodnocených časopisů z hlediska impakt faktoru, které by nebyly uvedeny v JCR?
 - Jak spolehlivá jsou data z těchto dvou databází? Odpovídá si počet výzkumných a přehledových článků jak v JCR, tak ve Scopusu?
- Jelikož se u různých vědných disciplín indikátory časopisů liší, autoři analyzovali pouze časopisy z oblasti farmakologie a farmacie. Nicméně, jejich studie přináší i širší důsledky. Mezi jejich zjištění patří:
- Všechny časopisy z oblasti farmakologie patřící do „top 100“ časopisů v JCR jsou pokryty Scopusem;
 - V roce 2005 byl u 78 časopisů ve Scopusu impakt faktor vyšší než 82 a index bezprostředního vlivu vyšší než 78. Časopisy z oblasti farmacie s vyšším impakt faktorem uvedené v JCR mají obvykle vyšší impakt faktor ve Scopusu;
 - Několik časopisů se střední hodnotou impakt faktoru, které byly identifikovány ve Scopusu, nebylo naopak uvedeno v JCR.;
 - Již výše dvě zmiňované databáze se pro většinu časopisů liší počtem článků v rámci přípustného rozmezí odchylek.

Ze závěrů studie vyplývá:

- Pokrytí: analýza ukázala, že jak WOS, tak i Scopus mají velmi dobré zmapování časopisů s vysokým impakt faktorem pro oblast farmakologie a farmacie.
 - Předmětové kategorie: ani v jedné databázi se nenacházejí moc rozsáhlé předmětové kategorie. Stejně tak jejich užití se liší u obou databází.
 - Typy dokumentů: Scopus a WOS poskytují různé typy dokumentů a ne vždy dodržují jednotnou techniku přiřazování typu dokumentu.
 - Spolehlivost dat: pro většinu časopisů byla tolerovatelná odchylka v počtu výzkumných a přehledových článků.
 - Vhodnost pro bibliometrické analýzy: na základě výzkumu autorů se ukázalo, že Scopus je vhodný pro bibliometrické analýzy. Doporučují však zvýšit použitelnost Scopusu, pokud by byla k citační databázi přidána vlastní bibliometrická „infrastruktura“.
- Studie je doplněna o mnoho doprovodných obrázků a tabulek.

12. HACHMANN, Ute; RIEDEL, Angelika. Das erste Buch für eine lange Lesekarriere : Projekt „Bookstart“ beginnt mit Initiativen in Brilon und Würzburg [První kniha pro dlouhou čtenářskou kariéru : projekt „Bookstart“ začíná v Brilonu a Würzburgu]. *Bub : Forum für Bibliothek und Information*. 2006, vol. 58, no. 4, s. 332-335. ISSN 0340-0301.

V řadě evropských zemí, jako např. ve Francii či Anglii, jsou tzv. „knižní startovací balíčky“ samozřejmostí (britský projekt „Bookstart“ viz <http://www.bookstart.org.uk>). Dostávají je rodiče malých dětí jako vyjádření důležitosti a nutnosti rozvoje řeči a četby u svých dětí. V uplynulých letech se po bok výše zmíněných zemí chtělo postavit i Německo, při zřizování jednotlivých projektů však narazilo na řadu problémů, kvůli nimž byla celá akce dlouho na startovní čáře.

Problémem číslo jedna jsou (i ve fázi plánování) finance, které jsou pro realizaci projektu „startovacích“ balíčků nezbytné. Německý projekt vychází z anglického, jehož cílem je vyplnění mezer, obstarání všech rodičů bez ohledu na úroveň vzdělání a jejich národnost. Tvůrci britského projektu věří, že čím dříve děti začnou číst nebo se seznamovat s knihou, tím lépe.

Britský balíček (německy „Lesestart-Paket“), který je čerstvým rodičům doručován až do domu v rámci zdravotnických návštěv, obsahuje obrázkovou knihu, informační brožuru o možnostech podpory četby a o využití služeb knihovny.

Německo usoudilo, že i německé děti jsou zralé pro takovýto balíček, jehož cílem je usnadnění prvních školních kroků. Projekt odstartoval v Brilonu v lednu 2005. V únoru následovalo město Würzburg s programem „Babys brauchen Bücher“. Samozřejmostí je spolupráce s porodní klinikou. O patronát nad oběma projekty se postarala nadace. Obsah brilonského balíčku byl konzultován s odbornými pedagogickými pracovníky a stal se inspirací pro řadu dalších knihoven. V roce 2005 zaznamenala místní nemocnice 550 narození, což s sebou nese značné finanční náklady, které není možné hradit z rozpočtu města. Proto město projekt financuje ze sponzorských darů. K dispozici mělo prostředky na 4 roky dopředu.

Skeptici tvrdí, že věnování těchto balíčků, spolu s plenami a dalšími produkty souvisejícími s péčí o dítě, nemá valný účinek. Pracovníci místní kliniky jsou však jiného názoru, snaží se při odchodu matek zdůraznit důležitost podpory rozvoje čtení a řeči. Odkazují na balíček-pomocník. S nadsázkou se dá říci, že rodiče „narážejí“ do knih na každém kroku, např. díky výzdobě místností, letákům s knižními tipy atd.

Mateřským jazykem brilonského balíčku je němčina. Britové jsou o krok vpředu, balíček je distribuován v 15 jazycích, s ohledem na národnost rodičů. Brilon patří k městům s největším počtem cizinců, proto knihovna pracuje na turecké verzi. Cílem místní knihovny je motivace rodičů k návštěvě místní knihovny, např. tím, že po vyplnění dotazníků k projektu dostanou 50% slevu z ceny členského průkazu. Knihovna se snaží podpořit svůj projekt, kde se dá. Proto na něj odkazuje i při rekvalifikačních kurzech, které většina žen po narození dítěte navštěvuje. V knihovně se konají tzv. „rodičovské večery“, kde rodiče dostávají brožuru s informacemi o tomto projektu.

Neméně aktivní je knihovna ve Würzburgu, která zorganizovala tzv. čtenářskou „Krabbelgruppe“, a na základě jediného inzerátu přišlo 50 maminek a otců se svými dětmi. Rodiče byli velmi mile překvapeni péčí, která byla jejich dětem věnována, a rozmanitostí nabídky. Řada dalších podnětů přišla od samotných rodičů. Pracovníci knihovny informovali rodiče, kde hledat v knihovně informace a rádce k problematice podpory četby a řeči. Snad se jim tak podařilo rodiče přesvědčit, že knihovna není pouze místem, kde si jejich děti „jen“ půjčují něco ke čtení.

Sponzory pro svůj projekt knihovna našla ve dvou nakladatelstvích, která věnovala knihy pro všechny malé čtenáře. Vznikla také atraktivní brožura, jež kromě důležitých informací k četbě a knihovně samotné obsahuje také slevový kupón. S ním mohou rodiče přijít do knihovny a odnést si „startovací“ balíček. Cílem je nalákat rodiče do knihovny a informovat je o široké a pestré nabídce knihovny a upozornit na svoje přednosti. Z projektu knihovny jsou nadšeny místní kliniky, které o projektu informují již při setkání s budoucími rodiči. Rodiče dostanou startovací balíček ještě před narozením svého dítěte, kdy mají více času věnovat se jeho obsahu, což znásobuje jeho případný účinek.

Informace o projektech viz <http://www.bucherbabys.de> a <http://www.leselatte.de>.

11. HAPPEL, Hans-Gerd. Frankfurt (Oder) : Viadrina-Drucke in 3D : ein deutsch-polnisches DFG-Digitalisierungsprojekt [Frankfurt nad Odrou : Viadríanské tisky ve 3D : německo-polský digitalizační projekt]. *Bibliotheksdiens.* 2008, vol. 42, no. 11, s. 1247. ISSN 0006-1972.

Staré Viadríanské tisky, které byly u příležitosti uzavření univerzity ve Frankfurtu nad Odrou v roce 1811 transportovány lodí po Odře do Breslau – dnešní Wrocław – byly digitalizovány a díky internetu zpřístupněny zainteresované veřejnosti. Na základě rekonstrukce starého lístkového katalogu se zjistilo, že naloženo na loď bylo cca 25 tisíc svazků, uchovalo se cca 5 tisíc. V jedné databázi pak byly všechny tyto svazky shromážděny a opatřeny krátkou popiskou. Pro ještě existující tisky byla vytvořena popiska pomocí skenu katalogizační karty, který obsahuje částečné zobrazení titulní stránky.

Projekt vznikl a dále se rozvíjel díky iniciativě katedry středověkých dějin střední Evropy a regionálních kulturních dějin ve Viadrině, univerzitní knihovně ve Wrocławu, knihovního a informačního centra (BIZ) ve Frankfurtu nad Odrou a mnoha jiných partnerů. S prostředky DFG bylo zpřístupněno prvních cca 450 svazků, svazky mají podobu naskenovaných obrázků.

V přípravné fázi projektu byla u příležitosti 500. jubilea Viadriny (2006) podle starých architektonických plánů z městského archivu virtuálně zrekonstruována stará budova univerzity a v rámci oslav představena veřejnosti.

Stránky projektu: <http://www.ub.euw-frankfurt-o.de/de/projekte/virtuelle-viadrina/index.html>, popřípadě prezentace: <http://avia.kobv.de/viadrina/start.html>.

13. HENAO-CÁLAD, Mónica; ARANGO-FONNEGRA, María Pía. Concept maps as a strategy to convert knowledge in knowledge management [Konceptuální mapy coby strategie pro konvertování znalostí do znalostního managementu]. *VINE : The journal of information and knowledge management systems.* 2007, vol. 37, no. 1, s. 41-48. ISSN 0305-5728. DOI 10.1108/03055720710742016.

Znalostní management je disciplína, jejímž cílem je hledat odpovědi na komplexní problémy, kterým čelí obchodní společnosti během svých ekonomických aktivit na mezinárodním trhu, a to aniž by ztratily ze zřetele udržitelnost v čase, ziskovost a produktivitu.

Cílem článku je prozkoumat použitelnost konceptuálních (pojmových) map v organizacích, ve kterých je hlavním cílem řízení a management znalostí. Základní myšlenkou autorů je představit využívání konceptuálních map coby techniky, která usnadňuje a podporuje realizaci následujících operací týkajících se konverze znalostí: socializace, ztělesnění (exteriorizace), kombinace a internalizace.

Socializaci autorů popisují jako vztah mezi dvěma a více lidmi založený na komunikaci a na sdílení společných zážitků, hodnot, emocí, principů či pocitů. Výsledkem této operace jsou dohodnuté znalosti, které zůstávají skryté (tzv. tacitní). Tyto znalosti obsahují prvky z předešlých dohod týkajících se smyslu obecných pojmů spojených s konkrétní událostí. Jedná se o obsáhlé znalosti, které ustanovují vhodný kontext pro vypořádání se s daným pojmem.

Externalize je též vztah mezi dvěma a více lidmi založený na komunikaci. Tento proces nemůže být provedený nezávisle od předchozího procesu, jelikož jeho cílem je formalizovat pojmy zasazené do kontextu právě v procesu socializace. Dohodnuté (konsenzní) znalosti jsou vytříbeny skrze dialogy, diskuze, úvahy a analýzy. Je používán obrazný jazyk, který využívá metafor a analogií, které zdůrazňují podobnosti mezi různými pojmy. Mezi pojmy jsou pak zavedeny daleko formálnější a přesnější vztahy. Znalosti, které jsou v tomto procesu vytvářeny, jsou již vyjádřené (tzv. explicitní).

Následně v procesu kombinace mohou být explicitní znalosti vytvořené v předešlém procesu kombinovány či dávány do vztahu s cílem vytvoření nových a netradičních znalostí. Zde vzniká nejznámější část z celého procesu – výsledná přeměna znalostí. Ta spojuje rozdílné typy znalostí z různých disciplín. Pro nově vznikající znalosti musí být nalezeny nové aplikace a postupy (zde se např. jedná o často používanou operaci ve výzkumných projektech, kdy jsou shromážděny a pospojovány různá témata sloužící k vytvoření nové teze či výsledku). Součástí procesu kombinace jsou všechny následující operace: kategorizace, klasifikace, následná substrakce, syntéza a analýza.

Formální znalosti získané v předešlém stadiu musí být osvojeny všemi účastníky komunikace, aby byly integrovány v existujících procesech. To znamená, že každý se musí naučit, jakým způsobem jsou kolektivní, explicitní a kódované vlastnosti vztaženy ke znalostem, které daný jednotlivec již vlastní a ten musí být schopen integrovat tyto nové vlastnosti do komplexu všech svých předchozích znalostí.

A právě již výše zmíněné operace umožňují přeměnu individuálních znalostí na kolektivní znalosti a obráceně

Autoři se ve své studii opírají o principy uvedené již v pracích I. Nonaky a H. Takeuchi (zabývající se vytvářením a konverzí znalostí v prostředí organizací) a v práci Josepha D. Novaka a B. Govina (zabývající se studiem konceptuálních map).

Článek se navíc snaží zodpovědět otázku, jak v organizaci podporovat proces řízení znalostí díky využívání aplikačního softwaru CmapTools.

Studie je doplněna velmi podrobnou konceptuální mapou přeměny znalostí.

14. HERTHER, Nancy K. The Changing Language of Search [Měníci se vyhledávací jazyk]. *Searcher*. 2009, vol. 17, no. 2, s. 42-50. ISSN 1070-4795.

Článek se zabývá angličtinou a jejími proměnami v globálním světě se vztahem k její úloze vyhledávacího jazyka. Vyšel v sérii několika článků na toto téma a opírá se o odborné publikace, které jsou uvedeny v seznamu literatury. To, že je angličtina chápána jako novodobá lingua franca, která má sloužit k obecnému dorozumění, a to se týká také zadávání dotazů při rešerších, má řadu následků. Zatímco angličtina proniká do jiných jazyků, není ani ona ušetřena změn. Ve světě začínají být rodilí mluvčí v menšině proti ostatním uživatelům jazyka. Angličtina přestává být vlastnictvím určité země a začíná patřit všem, kdo ji používají ke komunikaci. Vznikají různé angličtiny (v originále Englishes): „Singlish“ jako kombinace angličtiny s malajštinou a kantonštinou, „Spanglish“ jako kombinace angličtiny a španělštiny, „Chinglish“ v kombinaci s čínštinou apod. Na WWW se tak stále více dostávají tyto angličtiny. Stává se problémem, jak zapsat dotaz při vyhledávání. Slovníky jako je Oxford English Dictionary nebo Merriam Webster buď nesledují tuto novou slovní zásobu, nebo ji řeší konzervativně ve snaze (pochopitelně) prezentovat angličtinu rodilých mluvčích; proto pravděpodobně nepomohou. Není jisté, zda vývoj směřuje k vytvoření globálního, všem srozumitelného, jazyka nebo spíše k rozdrobení angličtiny do nových jazyků. Pak by mohla angličtina kopírovat osud latiny. Autorka probírá možnosti různých uváděných řešení. Jedním je vytvoření WSSE (World Standard Spoken English), který by existoval vedle národních dialektů. Dále posuzuje možnosti překladače v Googlu, sémantického vyhledávání. Roli angličtiny by nakonec mohl převzít některý jiný velký jazyk, např. hindština, čínština či španělština.

15. HIDER, Philip M. Constructing an index of search goal redefinition through transaction log analysis [Jak pomocí transakčního monitorování vytvořit seznam dotazů, u nichž byl modifikován cíl vyhledávání]. *Journal of Documentation*. 2007, vol. 63, no. 2, s. 175-187. ISSN 0022-0418. DOI 10.1108/00220410710737169.

HIDER, Philip M. Search goal redefinition through user-system interaction [Modifikace cíle vyhledávání v interakci uživatel - systém]. *Journal of Documentation*. 2007, vol. 63, no. 2, s. 188-203. ISSN 0022-0418. DOI 10.1108/00220410710737178.

Dva související články pojednávají o modifikaci, resp. změně cíle vyhledávání v jeho průběhu, při práci se systémem. Oba vycházejí z autorovy disertace a každý velmi důkladně rozebírá určitou stránku problému. Bylo by vhodné číst je v opačném pořadí, než jak jsou zařazeny v časopise.

V pořadí druhý článek (Search goal redefinition through user-system interaction) se zabývá jevem modifikace cíle vyhledávání, definuje pojem a popisuje a rozebírá průzkum, který byl této otázce věnován. Za cíl vyhledávání autor označuje cíl, který měl uživatel na mysli na počátku dotazování v rešeršním systému, a který reprezentoval určitou informační potřebu, jež měla být uspokojena jedním či více vyhledávanými dokumenty. Během vyhledávání může dojít ke změně tohoto cíle, tj. nikoliv jen k úpravám v rámci rešeršní strategie. V přehledu literatury jsou uvedeny různé pohledy na tento jev, na jeho možné příčiny a na to, jaké rysy rešeršního systému změny cíle podporují. Následují podrobné informace o provedeném

výzkumu, k němuž byla použita metoda transakčního monitorování (více v dalším článku), a data z OCLC FirstSearch. Z početných poznatků lze vybrat např. následující: Neprocházel se, že modifikací cíle způsobuje neúspěšné vyhledávání; více modifikací vykazují systémy, které méně podporují to, aby si uživatel předem dobře ujasnil své cíle; z databází FirstSearch vykazují nejméně modifikací cíle ta, která obsahuje záznamy monografií, více ty, které mají záznamy článků. Zásadní význam pro usnadnění modifikace cíle má existence abstraktu u záznamů článků, především, když jsou výrazy propojeny hyperlinky.

V pořadí první článek (Constructing an index of search goal redefinition through transaction log analysis) je věnován rozboru ve výzkumu použité metody transakčního monitorování (transaction log analysis, TLA). Tato metoda analyzuje záznamy rešeršního chování uživatelů OPAC či databází tak, jak je zaznamenávají užívané technologie. V článku je detailně popsáno, jak byl vytvořen rejstřík upravovaných dotazů z dat z OCLC. Je přiložen přehled kódů, které byly používány k jejich identifikaci a třídění. Dále je popsáno, jak byla ověřena spolehlivost kódování (pomocí paralelního kódování) a jaké problémy byly nalezeny. Součástí práce je také přehled literatury na téma transakčního monitorování a bibliografie.

16. HORNY, Silke. Festlegungen zur Erfassung von E-Books und Digitalisaten [Pravidla pro sběr elektronických knih a digitalizovaných dokumentů]. *Bibliotheksdiens.* 2008, vol. 42, no. 11, s. 1241-1244. ISSN 0006-1972.

Na základě vzrůstajícího významu a rozrůstající se nabídky elektronických knih se v knihovnách stále častěji diskutuje o jejich věcném zpracování a také o věcném zpracování elektronických zdrojů v rámci hromadné digitalizace. Akciová společnost Kooperative Neukatalogisierung předkládá v článku výsledky své činnosti na tomto poli.

Cílem je následující:

- náklady při katalogizaci ohraničit, popřípadě minimalizovat,
- RDA by měla být komfortní,
- vyhovět přáním uživatelů,
- umožnit bezproblémovou datovou výměnu přes MAB2 a MARC 21.

Firma dále přichází s konkrétními příklady zpracování elektronických knih a digitalizovaných dokumentů. Nejprve uvádí obecná pravidla:

1. elektronické knihy jsou omezené elektronické knihy,
2. digitalizované dokumenty budou zpracovávány jako elektronické knihy,
3. nezkoumal se, zda se u elektronických zdrojů jedná o sekundární nebo primární dokument,
4. elektronické zdroje obsahují také vlastní soubor dat, jestliže vedle elektronické verze byla vydána i tištěná,
5. hlavní zápis u autorských děl umožňuje u knižně příbuzných elektronických zdrojů následování RAK-WB pod autorem.

Dodatek k bodu 3: V případě, že neexistují žádné odlišné údaje pro tištěné a elektronické vydání, jsou elektronické verze katalogizovány jako primární dokumenty. Naproti tomu, jestliže jsou známa data jak pro elektronickou, tak pro tištěnou verzi (místo vydání, nakladatel, rok vydání, ISBN atd.), pak jsou elektronické zdroje katalogizovány jako sekundární dokumenty, to znamená podle MAB2 pro sekundární dokumenty. Pro digitalizované dokumenty, které vznikly v knihovně vždy platí, že jsou katalogizovány podle MAB2 a její části pro sekundární formy dokumentů.

Dodatek k bodu 4: Shodují-li se data pro elektronické a tištěné vydání, jsou uváděna ve výjimečných případech, a to nepovinně. Podmínky pro tyto výjimky jsou následující:

- musí se jednat o veřejně volně dostupnou verzi, která je online,
- tato praxe je možná jen v rámci masové digitalizace dokumentů.

Specifika pro zpracování elektronických knih a digitalizovaných dokumentů:

1. kódování: dokumenty budou v MAB2 v poli 050 jako „elektronické zdroje ve vzdáleném přístupu“ nebo jako „optická paměťová deska“;
2. společné materiálové pojmenování: dokumenty ponесou společné označení „elektronické zdroje“;
3. tiráž: rozumí se místo vydání, nakladatel, rok vydání u elektronických zdrojů a pak místo vydání, nakladatel a rok vydání u tištěných zdrojů. U tištěných zdrojů bude místo a nakladatel zanesen v MAB2 do pole 410 a 412, místo a nakladatel u elektronických zdrojů do pole 611 a 613; roku vydání tištěných zdrojů bude patřit pole 425, u elektronických zdrojů to bude pole 619. Pakliže je známo místo vydání a nakladatel jen u elektronického zdroje, pak u tištěného zdroje tyto data nemohou být zapsána a v poli 410 se objeví (S.I.). V případě, kdy známe místo vydání a nakladatele u tištěné verze (pole 410 a 412) a stejně tak i u elektronické verze, ale rok vydání jen u té elektronické (619), pak je rok vydání ohodnocen u tištěné verze v poli 425.
4. rozsah specifikace: zde je třeba zohlednit rozdílné vyjádření tiráže tištěných a elektronických dokumentů, specifiká elektronických zdrojů ve vzdáleném přístupu, popřípadě zvláštnosti elektronických zdrojů na datových nosičích budou zanesena do pole 637, popřípadě 652. Pro tištěné dokumenty bez velkých nákladů bude využito pole 433, a to fakultativně.
5. společné části: jsou u elektronických zdrojů uváděny v poli 621 a následujících.
6. ISBN: Pakliže je ISBN uvedeno u obou verzí, tak v případě tištěné jej zaznamenáme v poli 540 a v případě elektronické v poli 634. V případě, že je jen jedno ISBN, což se může stát, jestliže knihy vyšla před zavedením ISBN, uvedeme do pole 634.
7. trvalý identifikátor: rozumí se URN, DOI u elektronických zdrojů zachycujeme do pole 552.

17. CHOI, Sue Young; KANG, Young S.; LEE, Heeseok. The effects of socio-technical enablers on knowledge sharing : an exploratory examination [Účinky sociotechnických tvůrců na sdílení znalostí : pokus o průzkum]. *Journal of Information Science*. 2008, vol. 34, no. 5, s. 742-754. ISSN 0165-5515. DOI 10.1177/0165551507087710.

Nároky na management znalostí neustále vzrůstají vzhledem k tomu, že organizace čelí dynamickým a komplexním podnikovým změnám na vysoké úrovni a také nejistotě. Oblast sdílení znalostí je kritickým procesem umožňujícím lépe využít znalosti nashromážděné v podniku. K tvorbě znalostního systému lze přistupovat z aspektu sociálního a technického. Cílem článku je rozluštit mechanismy sdílení znalostí ze sociotechnické perspektivy. Organizace by měla při tvorbě znalostního systému uvážít právě tyto dva aspekty. Systémově orientovaný přístup klade přílišný důraz na explicitní znalosti uložené ve znalostním systému, zatímco přístup orientovaný na mezilidské kontakty inklinuje ke ztrátě znalostí způsobené překážkami v procesu sociální interakce. Uvedená studie potvrdila, že vzájemné vyvážení těchto dvou aspektů vede ke zlepšení strategie managementu znalostí. Výsledky průzkumu ukazují, že sociální tvůrci znalostního systému jsou mnohem kritičtější ke sdílení znalostí, než techničtí tvůrci, neboť klíčovým momentem sdílení individuálních znalostí s ostatními je vlastní přesvědčení a vnitřní uspokojení nebo vnější ocenění. Z druhého pohledu však bez využití informačních technologií by bylo sdílení znalostí prakticky obtížně proveditelné. Sociální tvůrci podle uvedeného modelu mají vliv především na obsah sdílených znalostí, zatímco techničtí tvůrci ovlivňují kvalitu systému, který znalosti zprostředkuje. Průzkum byl proveden na Korejském institutu vědy a technologie (Korea Advance Institute of Science and Technology) a účastnilo se jej 167 zaměstnanců Střediska pro výzkum znalostního managementu.

18. JUNGER, Ulrike; HAPKE, Thomas. Erschliessung 2013 : Visionen und mögliche Entwicklungen : Bericht über einen Workshop der Facharbeitsgruppe Erschliessung und Informationsvermittlung auf der 12. Verbundkonferenz des Gemeinsamen Bibliotheksverbundes am 11. September 2008 in der Staatsbibliothek zu Berlin – Preussischer Kulturbesitz [Věcné zpracování 2013 : vize a možný vývoj : zpráva z workshopu odborné pracovní skupiny o věcném zpracování a zprostředkování informací, který se konal 11. září 2008 ve Státní berlínské knihovně]. *Bibliotheksdiens*. 2008, vol. 42, no. 12, s. 1304-1311. ISSN 0006-1972.

Věcné zpracování stále patří mezi klíčová témata knihovnické práce. Samozřejmě je ovliv-

něho aspekty hospodářství a snahy o internacionálnost. Hromadná digitalizace a zesilující nárůst elektronických knih staví tradici dosavadních zvyklostí katalogizace do jiného světla. Produkce dat je vyšší a vyšší. V rámci možností fenoménu Web 2.0 hovoříme o tzv. katalogu nové generace. V souvislosti s nutností ospravedlnění nákladů by měly knihovny kriticky reflektovat uživatelské perspektivy a také svoji práci. Článek informuje o důležitém workshopu k tomuto tématu.

Bylo ustaveno 5 odborných pracovních skupin, aby projednaly další vývoj a koordinaci následujících témat: strategie k formálnímu a věcnému zpracování, metadata: výroba a transfer mezi systémy, systém knihoven 2.0, digitální knihovna a integrace elektronických zdrojů, informační kompetence, e-learning.

V souladu s mottem měli účastníci konference osvětlit vývoj věcného zpracování v následujících pěti letech. Pojem „věcného zpracování“ byl velmi pečlivě probírán z různých perspektiv, neboť právě tento pojem měl tvořit jádro jejich příspěvků.

Podstatnou roli v diskuzích o budoucnosti věcného zpracování hraje uživatel, také on je nahlížen z různých úhlů, a tak se ukázalo velmi přínosným, když na konferenci vystoupila vědkyně a intenzivní uživatelka knihoven. Příspěvek z řad uživatelů měl podobu rozhovoru. Z něho vyplynulo, jak málo uživatelé vědí o pozadí věcného zpracování a o něm samotném. Zřejmá je také skutečnost, že metody a nástroje pro vyhledávání jsou v souvislosti s věcným zpracováním uživatelsky velmi nepřívětivé. Při návrzích k nápravě bylo zmíněno zvýšení „propustnosti“ různých instrumentů a zbytečné dělení na databáze s články z periodik a na katalogy (datový „park“ by se měl sloučit). Přínosná by byla také integrace abstraktů a popisů obsahu do katalogů, což má usnadnit nalezení relevantních zdrojů.

Další část měla přinést odpovědi na otázky, proč věcně zpracovávat dokumenty, kdo všechno by měl věcně zpracovávat (jenom knihovníci nebo i nakladatelé a autoři?), co by mělo být takto zpracováno (jen knihovní fond nebo také volně dostupné dokumenty na webu, plné texty, e books?), pro koho a v jakém systému.

Další příspěvek byl od profesorky, která působí na VŠ médií ve Stuttgartu a věcným zpracováním se zabývá dlouhá léta. Její vize je: nikoliv demolice, ale změna, jež bude reflektovat vývoj v informační oblasti. Další tezí je nutnost zvýšení efektivity, zamezení duplicitní práce, zlepšení vztahu input-output. Třetí hlavní částí příspěvku byla skutečnost „prošlé lhůty“ OPAC. Uživatelé potřebují moderní katalogizační systém, který umí víc, je jakýmsi navigačním systémem v knihovním vesmíru. Wiesennüller uzavřela svůj příspěvek 4. tezí: „propojit a nechat se propojit“.

V souvislosti s věcným zpracováním je nutné se věnovat také fenoménu knihovna 2.0. Jemu se věnoval Lambert Heller z univerzitní knihovny v Hannoveru. Podle Hellera bychom měli nechat splynout rozdíly mezi laiky a profesionály v oblasti věcného zpracování. Knihovny by měly nechat sdílet svoje metadata, a sice tím, že dají volně k dispozici tato metadata a také postup zpracování tak, že je nechají volně k použití na sémantickém webu.

Dalším přispívatelem byl Hengel z Německé Národní knihovny, jenž ve svém příspěvku načrtl trendy vývoje věcného zpracování. S ohledem na použití různých modelů, formátů a standardů, jako např. FRBR, FRAD, RDA a MARC21, ale také na adaptace a implementace webových standardů (URI, XML, popřípadě RDF), dále je nutné nevynechat standardy sémantického webu jako např. OWL a SKOS. Také Hengel věří, že knihovny by měly svá data připojit k síti a zveřejnit je na webu.

Bylo by smysluplné, kdyby knihovnické normativní soubory – především kooperativně upravená klíčová slova – byly volně dostupné na webu k volnému použití, stejně jako subject headings Library of Congress.

19. JURASCHKO, Bernd. Chemnitz : recht des Geistigen Eigentums als Augenöffner für Bibliotheksangebot : Wie erschließe ich neue Kundenkreise in naturwissenschaftlichen und technischen Fächern [Právo duševního vlastnictví jako „otvírače“ očí pro nabídku knihoven : jak získat nový okruh zákazníků v přírodních vědách a technických oborech]. *Bibliotheksdiens.* 2008, vol. 42, no. 11, s. 1244-1246. ISSN 0006-1972.

Většina univerzit nabízí studentům školení v oblasti vyhledávání informací, a to buď

knihovnou nebo jednotlivými fakultami. Zcela jinak to vypadá v případě práce s patentovými spisy, které patří k nejdůležitějším informačním zdrojům pro vědce z oblasti přírodních věd a techniky. O to více je zarážející, že takováto školení hrají jen podřadnou roli, a to i přesto, že nabídka ze strany patentových informačních center existuje. Možným důvodem je fakt, že pro mnoho studujících jsou vztahy a specifický odborný jazyk patentových spisů příliš složité, cizí. Dalším z důvodů mohou být jen zanedbatelné znalosti významu informací o patentech, stejně jako způsob a strategie rešerší a následné užití.

Institút pro chemii na technické univerzitě v Chemnitz uspořádal školení „Duševní vlastnictví pro přírodovědce“, které by se týkalo práva duševního vlastnictví chemiků, aby zaplnil mezery mezi prací chemiků a nabídkou patentového informačního centra, které je podstatnou součástí univerzitní knihovny. Poprvé byl tento kurz studentům nabídnut v letním semestru 2008 prostřednictvím univerzitní knihovny a ve spolupráci s katedrou pro elektrochemii, ve formě dobrovolné přednášky. Cílová skupina se skládala ze studujících, doktorandů, diplomantů, přírodovědců a VŠ učitelů.

Kurz zprostředkoval nejnutnější patentové a autorskoprávní informace, a také informace o významu rešeršních dovedností a o relevantních aspektech informační vědy.

Konáním kurzu bylo mj. dosaženo prohloubení porozumění pro práci knihoven a patentových informačních center s ohledem na důležitost „zásobování“ informačními zdroji. Knihovna tak může snáze obhájit svou pozici a důležitost a vlastně i nabídku. Zpětně lze říci, že kurzu se zúčastnila celá řada těch, kteří měli dosud s knihovnou jen málo společného. Knihovna odstartuje pravidelná informační školení, kde zdůrazní využitelnost a užitečnost informací při řešení konkrétního problému. Cílem je pak nalezení relevantní informace. Při školení o OPAC bude nejprve vysvětlena funkcionality jednotlivých částí, následovat budou praktické příklady. Knihovna tak získá nové uživatele, neboť přijdou i ti, kteří se o nabídku knihovny nezajímají v pilotní části své práce, ale až tehdy, když potřebují znát odpověď na konkrétní otázku. S tím je často spojeno mnoho nedorozumění, časová tíseň, neefektivní získávání dat „ve vlastní režii“ a na důležitou pomoc profesionálů vedoucí posleze k samostatnosti pak není čas. Povinné přednášky o informační gramotnosti pokrývají potřebu jen částečně. Odpovídající školení nepatří k povinnému programu na všech školách v rámci všech oborů. Ale jak ukazuje tento článek, mělo by tomu tak být. Proto se kurz na zdejší půdě bude opakovat.

20. MARTELL, Charles. The absent user : physical use of academic library collections and services continues to decline 1995-2006 [Uživatel nepřítomný : fyzická návštěvnost fondů a služeb akademických knihoven v letech 1995-2006 nadále klesá]. *Journal of Academic Librarianship*. 2008, vol. 34, no. 5, s. 400-407. ISSN 0099-1333. DOI 10.1016/j.acalib.2008.06.003.

Rozvoj internetu s sebou přináší neustále se rozšiřující množství informačních zdrojů přístupných online. Absolventi odborných kurzů zakončují studium, aniž by navštívili knihovnu. Statistiky uživatelů a využívání knihovných „papírových“ fondů vědeckých a odborných knihoven, především univerzitních vykazují sestupný trend. Článek přináší statistiky cirkulace a referenčních služeb širokého spektra vědeckých knihoven v USA v letech 1990-2006. Nelze určit, nakolik tento trend poklesu fyzické návštěvnosti a využití papírového fondu bude v budoucnosti pokračovat a nakolik bude stoupat využívání elektronických online zdrojů zprostředkovaných nebo vytvářených knihovnami.

Tradiční ukazatele využívání knihoven – cirkulace knih, periodik a dalších materiálů – jsou, na rozdíl od akvizičních statistik, mnohem přesnějšími ukazateli. Vykazované knihovny jsou rozlišeny podle oborového zaměření (právo, lékařství), podle typu (soukromé a veřejné univerzitní knihovny a knihovny prestižních univerzit). Některé univerzitní knihovny prestižních univerzit vykazují za uvedené období až 24% pokles využití. Tento pokles může být ovlivněn poklesem studentů (např. na Kalifornské státní univerzitě kleslo množství studentů mezi lety 1996-2006 o 43 %), avšak obecně stouplо množství studentů na amerických vysokých školách mezi lety 1995 až 2005 o 22 %. Online dostupnost studijních materiálů prakticky vyřadila službu rezervace, a zatímco fyzická návštěvnost výrazně klesla a rezervace knih přestala být ukazatelem využívání fondů, online fondy zaznamenaly raketový nárůst. Podobné trendy vykazují oddělení periodik. Nejmarkantněji se využívají online elektronické časopisy v oborech chemie a fyziky, kde až 94 % publikovaných časopisů je při-

stupných pro uživatele online. Obecně pak množství tištěných odborných periodik v USA pokleslo o 43 %. Velký pokles zaznamenaly také vládní materiály, které Tiskový úřad vlády vydává na optických nosičích. Vládní analýzy tak ukázaly, že bude nutno v návaznosti na změněnou roli Tiskových úřadů vlády předefinovat fungování vládních knihoven.

Rovněž využití referenčních služeb pokleslo u knihoven sdružení ARL: v právnických knihovnách o 33 % a v knihovnách prestižních univerzit o 63 %. ASERL (Association of Southeastern Research Libraries) zaznamenala za toto období pokles referenčních služeb o 41 %. Vědecké a odborné knihovny naopak zaznamenaly vzestup školicích, vzdělávacích a instruktážních služeb o 30 %, jejichž návštěvnost stoupla o 55 %. Změna orientace vědeckých knihoven z vlastnictví knih na přístup k nim se odrazila ve 265% nárůstu meziknihovních výpůjček. Nákup elektronických zdrojů spotřebovává stále větší procento rozpočtu knihoven. Zatímco v roce 1999 vynakládaly knihovny 11 % rozpočtu na nákup elektronických fondů, v roce 2006 to bylo již 37 %. Divokou kartou, která může ještě dále snížit užívání papírových fondů knihoven, je elektronická kniha (nástroj pro čtení elektronických knih Kindle využívající bezdrátovou technologii nabízí Amazon). Nízké náklady na publikování podporují tento trend.

V závěru článku autor zdůrazňuje, že americké vědecké a odborné knihovny se s trendem elektronizace informačních zdrojů vyrovnaly velmi dobře právě zpřístupňováním elektronických fondů a že snaha o fyzický návrat čtenářů do budov knihoven je chybnou strategií. Kavárny, výstavní galerie, počítačové studovny a další neknihovní služby možná zvednou statistiky počtu návštěvníků budovy, počet uživatelů knihovních služeb však nezvyšší.

21. MITCHELL, Eleanor; WATSTEIN, Sarah Barbara. The places where students and scholars work, collaborate, share and plan : endless possibilities for us! [Místa, kde pracují studenti a vědci, spolupracují, podílejí se na práci a plánují : nekonečné možnosti pro nás!]. *Reference Services Review*. 2007, vol. 35, no. 4, s. 521-524. ISSN 0090-7324. DOI 10.1108/00907320710838345.

Virtuální vzdělávací prostředí a kolaborativní vzdělávací prostředí, Facebook či YouTube jsou místy, ve kterých studenti a vědci spolupracují. Cílem článku je mimo jiné povzbudit knihovníky věnující se referenčním službám a informační gramotnosti, aby učinili další krok ke zviditelnění se v tomto prostředí.

V současné době hrají vzdělávací technologie a virtuální výukové prostředí velkou roli napříč celým akademickým spektrem, zejména ve vysokoškolské výuce, kde studenti vyžadují využívání vzdělávacích technologií.

Virtuální vzdělávací prostředí jsou softwarové systémy navrženy tak, aby usnadnily učitelům vedení vzdělávacích kurzů pro své studenty. S jejich pomocí může např. i vyučující sledovat pokroky studentů v rámci kurzu. Přestože jsou tyto systémy nejčastěji zamýšleny jako primární nástroj distančního vzdělávání, slouží též často jako doplněk ke klasické prezenční výuce. Tyto e-learningové systémy jsou také někdy nazývány jako Systémy pro řízení výuky (Learning management Systems – LMS), Systémy pro správu kurzu (Course Management Systems – CMS), Systémy pro řízení obsahu výuky (Learning Content Management Systems – LCMS), Spravovaná výuková prostředí (Managed Learning Environments – MLE), Systémy pro podporu vzdělávání (Learning Support Systems – LSS), Výukové platformy (Learning Platforms – LP).

Právě tyto změny ve vysokoškolské výuce přinášejí zejména pro referenční knihovníky nové výzvy. Je zde mnoho způsobů, jakými se knihovna může reprezentovat v tomto prostředí: ať už zprostředkování základních informací (otvírací doba, kontakty apod.), přístup ke knihovnickým službám, zobrazení knihovních jednotek pro určitý kurz, kontakty na zaměstnance knihovny mající na starosti určitou sbírku, trvalý odkaz na katalogizační záznamy a propojení na digitální repozitáře apod. Podobně jako u samotných knihoven, tak i referenční služby a služby v oblasti informační gramotnosti mohou být prezentovány v tomto virtuálním prostředí. Opět se jedná o propojení na základní referenční služby, podstatné informace pro oblast informační gramotnosti, nejlepší informační zdroje pro danou oblast a určitý předmět, referenční digitální služby typu Ptejte se knihovny atd.

Stejně tak Facebook poskytuje mnoho možností pro své uživatele a čím dál tím více knihovníků začíná využívat jeho služeb – ať už pro zjišťování informačních potřeb uživatelů či k podpoře služeb a informačních zdrojů sloužících studentům a akademikům.

Podobně jako Facebooku, tak i pomocí YouTube mohou knihovny propagovat své služby, umísťovat zde instruktážní videa atd.

22. MOHAMED, Mirghani S. Cyberinfrastructure : an emerging knowledge management platform [Cyberinfrastruktura : objevující se platforma pro znalostní management]. *VINE : The journal of information and knowledge management systems*. 2007, vol. 37, no. 2, s. 126-132. ISSN 0305-5728. DOI 10.1108/03055720710759919.

Cílem článku je uvedení možností cyberinfrastruktury (CI) coby nového nástroje pro sdílení znalostí. Článek představuje vlastnosti a parametry CI, které se vyrovnávají s pojmy a principy znalostního managementu. Dále popisuje použití rámce CI k podpoře virtuálních iniciativ a jejich komunit. Nakonec článek předkládá tři hlavní výzvy ve způsobu užití CI coby prostředku pro podnícení znalostí ve veřejné doméně.

Klíčovými komponentami pro užití programů znalostního managementu v prostředí grid computing je pět charakteristických vrstev.

- vrstva grid computing – ta sestává ze základních komponent grid computing;
- vrstva systematických a sémantických protokolů – zahrnuje nejznámější systémy a protokoly (taxonomie znalostí, ontologie, webové služby, portály atd.);
- vrstva informačních a znalostních procesů a služeb – poskytuje platformu pro transformaci znalostí ve fyzických a sociálních sítích;
- operační vrstva znalostního managementu – zahrnuje implementaci znalostí k naplnění obchodních strategií a k dosažení konkurenční výhody;
- vrstva pro zabezpečení kontinuity – vertikálně pokrývá všechny předchozí vrstvy.

Ve skutečnosti těchto pět vrstev postacuje k tomu, aby se grid prostředí přeměnilo na cyberinfrastrukturu.

Cyberinfrastruktura je platforma, na které jsou počítače, sítě, úložné zdroje a lidský kapitál sdíleny k mobilizaci znalostí v rámci vědy, technického výzkumu a vzdělávacích komunit. Cyberinfrastruktura sdílí ty samé architektonické koncepty jako grid computing, ale navíc vytváří znalostní prostředí díky užití vyšších mechanismů, které slouží k usnadnění asimilace, transformace, mobilizace a sdílení znalostí.

Článek zhodnocuje rozsáhlou literaturu týkající se cyberinfrastruktury z hlediska principů znalostního managementu. Shrnuje vztah mezi CI a předcházející síťovou architekturou, a tím, jak toto přispívá k její vůdčí roli coby nové platformy znalostního managementu.

Cyberinfrastruktura může být nahlížena jako architektura, která zužuje dějinnou propast mezi znalostním managementem a bivalentními logickými technologiemi. To může být přičteno k faktu, že k základním síťovým komponentám přidává lidi a služby.

23. PERISTERAS, Vassilios; LOUTAS, Nikolaos; GOUDOS, Sotirios K; TARABANIS, Konstantinos. A conceptual analysis of semantic conflicts in pan-European e-government services [Koncepční analýza sémantických konfliktů v Panevropských službách e-governmentu]. *Journal of Information Science*. 2008, vol. 34, no. 6, s. 877-891. ISSN 0165-5515. DOI 10.1177/0165551508091012.

Studie představuje výzkum v oblasti Panevropských veřejných služeb (Pan-European Public Services – PEPS) a Panevropských služeb e-governmentu (Pan-European E-Government Services – PEGS). Autoři článku zkoumají různé typy problémů sémantické interoperability, které mohou nastat, když činitelé, informace a služby z různých členských států potřebují spolupracovat během procesu poskytování veřejných služeb.

Sémantické typy konfliktů, které v těchto případech vzniknou, jsou identifikovány a klasifikovány podle typologie, která je založena na kombinaci známých klasifikací pro sémantické konflikty a na okruhu specifických konceptů z objektového modelu Řízení podnikové architektury (Governance Enterprise Architecture – GEA). Toto koncepční modelování popisuje a organizuje problém prostoru, dokumentuje požadavky, a tak může poskytnout podklad pro technické řešení k vyjasnění identifikovaných konfliktů.

Článek je doplněn o schéma a tabulky.

24. PINTO, Maria; DOUCET, Anne-Vinciane; FERNÁNDEZ-RAMOS, Andrés. The role of information competencies and skills in learning to abstract [Role informačních kompetencí a schopností při výuce abstraktování]. *Journal of Information Science*.

2008, vol. 34, no. 6, s. 799-815. ISSN 0165-5515. DOI 10.1177/0165551507088308.

Schopnost abstrakce informací je základní kompetencí v dnešní znalostní společnosti charakterizované masovým šířením informací a potřebou efektivně spravovat a zpřístupnit informace. Přesto abstraktování není snadný úkol a vyžaduje specifický proces učení. Tato studie zkoumá proces abstrakce informací z hlediska kompetencí a učení studentů založeném na dovednostech.

Tyto kompetence a dovednosti potřebné v procesu abstraktování, které jsou čerpány z evropských zdrojů knihovni vědy a dokumentace, jsou identifikovány podrobnou analýzou různých stádií a procesů zahrnutých v psaní a abstraktování. V článku jsou stanoveny všeobecné schopnosti požadované při celkovém procesu abstraktování, stejně tak jako specifické dovednosti pro každé stadium. Jsou zde též předloženy pokyny a doporučení pro usnadnění učení těchto dovedností v kontextu abstraktování.

Článek je doplněn doprovodnými tabulkami s přehledy jednotlivých schopností a dovedností.

25. REEDIJK, Jan; MOED, Henk F. Is the impact of journal impact factors decreasing? [Snižuje se význam impakt faktoru u časopisů?]. *Journal of Documentation*. 2008, vol. 64, no. 2, s. 183-192. ISSN 0022-0418. DOI 10.1108/00220410810858001.

Cílem článku je prozkoumat účinky užívání impakt faktoru u časopisů založených na citacích pro účely hodnocení, a to zejména ve vztahu k chování autorů a editorů. Autoři tohoto článku si tak kladou za úkol podat kritický pohled na užívání indikátoru s poukázáním na to, jak lehce může být zmanipulován právě ze strany autorů článků a editorů časopisů.

Autoři článku uvádí několik typů strategického chování, které mohou ovlivňovat numerické hodnoty impakt faktorů u časopisů. Mezi toto chování patří např. když se editoři snaží činit nátlak na autory, aby citovali jejich časopis. Další strategií je opublikovat článek co nejdříve v daném roce, k tomu navíc zveřejnit v předstihu bibliografická data k tomuto článku na webových stránkách časopisu mez tzv. „Hot items“ položkami. Vše toto má jediný cíl, a to, že takový článek má přinejmenším dvouroční příležitost k tomu, aby byl citován. Přijmutí a zahrnutí nových typů rukopisů (koncepty, perspektivy, editoriály atd.), které často nejsou ISI považovány jako dokumenty vhodné k citaci, je další strategií, jak manipulovat s impakt faktorem. I přesto tyto typy dokumentů v krátkodobém horizontu často na sebe vážou mnoho citací. Jako další ze strategií autoři uvádí, že často nejsou časopisy přijímány ty články, které přestože jsou na velmi dobré úrovni, nevěnují se zrovna námi tématům. Podobným problémem je, zda publikovat konferenční sborníky jako speciální sekci či číslo časopisu apod.

Zajímavým přínosem článku je to, že se snaží systematicky popsat mnoho výroků týkajících se zmanipulovatelnosti impakt faktorů časopisů a které často bývají založeny na neformálním nebo dokonce neoficiálním podkladě. Autoři článku poukazují na to, jak tyto výroky mohou být dále zkoumány v empirickém výzkumu obsahujícím velké množství vzorků.

Navíc studie analyzuje obecné, tzv. „makro“ vzorce u mnoha časopisů s cílem získat údaje o rozsahu, v kterém jsou tyto mechanismy opravdu užívány ve velkém měřítku.

Článek také popisuje případové studie určitých vědeckých časopisů s cílem ilustrovat účinky vlivu impakt faktoru u těchto jednotlivých případech.

Studie je pro ilustraci předkládaných dat a výroků doplněna grafem a tabulkami.

26. RILEY-HUFF, Debra A. Web Services As Public Services : Are We Supporting Our Busiest Service Point? [Webové služby jako služby veřejnosti : jsme oporou naší nejpoužívanější služby?]. *Journal of Academic Librarianship*. 2009, vol. 35, no. 1, s. 65-74. ISSN 0099-1333. DOI 10.1016/j.acalib.2008.10.004.

Článek o WWW službách vysokoškolské knihovny je analýzou struktury a procesů v knihovně, ve které mají vztah k WWW službám. WWW stránka knihovny je chápána jako virtuální vstupní dveře do knihovny, služba i vyhledávací nástroj. Autorka si klade otázku, zda si plně uvědomujeme význam WWW stránek knihovny a jejich důležitost pro plnění úkolů celé univerzity. Odpovědi jsou výsledky průzkumu, který byl proveden mezi vysokoškolskými univerzitními knihovnami v USA na podzim 2007. Dotazník obsahující 29 otázek byl zaslán celkem 180 knihovnám. Dotazník byl určen vždy kompetentní osobě z řad designérů a redaktorů WWW i knihovníků, jeden dotazník na knihovnu. Zajímavé bylo využití funkce Ask Librarian k nalezení kompetentních osob. Otázky sledovaly, nakolik

se knihovníci zapojili do přípravy WWW stránek (např. zda jsou součástí skupiny, která WWW stránky vytváří), jaké k tomu mají podmínky, jak jim tuto práci organizační struktura dovoluje nebo naopak v ní brání). Text je bohatě doprovázen tabulkami shrnujícími výsledky. První přináší statistické údaje o účasti v průzkumu. Další pak vypovídají o míře spokojenosti s WWW stránkami vlastní knihovny, o tom, kdo rozhoduje o designu a technologickém rozvoji WWW stránek knihovny, jaké aplikace náležející do okruhu Web 2.0 jsou používány apod. Je připojen seznam literatury včetně rozboru literatury dosažitelné před začátkem průzkumu.

27. SAUMURE, Kristie; SHIRI, Ali. Knowledge organization trends in library and information studies : preliminary comparison of the pre- and post- web eras [Trendy organizace a pořádání znalostí ve studiích z knihovnictví a informační vědy v předwebové a následující webové éře]. *Journal of Information Science*. 2008, vol. 34, no. 5, s. 651-666. ISSN 0099-1333. DOI 10.1177/0165551507084300.

Stat' se zabývá organizací a pořádáním informací v předwebové a následující „webové éře“. Ke zkoumání dominantních trendů pořádání informací v předwebovém a následujícím webovém období bylo využito kvalitativních analýz. Data pro tuto studii byla shromážděna vyhledáváním článků v databázi LISTA, u nichž se v názvech, abstraktech nebo deskriptorech objevuje termín „organizace informací“ nebo „informační organizace“. V předwebové éře byla tato literatura spojena z větší části s indexováním a zpracováváním abstraktů. V protikladu k tomu katalogizace dominuje v prostředí webové éry, která následuje. Hlavní otázky, které si průzkum kladl, byly: Které trendy se objevily v pořádání, resp. organizaci informací v posledních 40 letech?

- a) které z nich dominovaly v předwebové éře
- b) které z nich dominovaly v éře následující?

V kvalitativní analýze literatury zaměřené na organizaci poznatků byly zjištěny následující trendy:

- Organizace podnikových nebo obchodních informací,
- Strojově podporovaná organizace informací,
- Knihovníci jako organizátoři poznatků na webu,
- Interoperabilita,
- Katalogizace a klasifikace,
- Klasifikace informací na webu,
- Ochrana digitálních informací a digitální knihovny,
- Použití a aplikace metadat,
- Poznání,
- Vzdělávání a výchova,
- Indexace a zpracování abstraktů,
- Iniciativy v oblasti tezaurů.

Jako celek předběžné výsledky naznačují, že ačkoliv klasické principy organizace znalostí neztrácejí v obou fázích vývoje svůj význam, přítomnost nových typů informačních fenoménů, jako jsou například metadata, znamená posun v trendech organizace informací.

Přes omezení daná pouze vyhledáváním v databázi LISTA a termíny použitými pro vyhledávání článků organizátoři a zpracovatelé výsledků průzkumu věří, že poskytnou nový pohled na trendy organizace znalostí a bude katalyzátorem budoucího výzkumu v této oblasti. Zjištění této studie podle nich konkrétně využijí zejména ti, kteří se zabývají výukou a vzděláváním zaměřeným na nastupující trendy v literatuře o organizaci informací.

Stat' je doplněna mnoha grafy a rozsáhlým přehledem odkazů na časopiseckou literaturu.

28. SHENTON, Andrew K. Viewing information needs through a Johari Window [Sledování informačních potřeb pomocí rozhraní Johari Window]. *Reference Services Review*. 2007, vol. 35, no. 3, s. 487-496. ISSN 0090-7324. DOI 10.1108/00907320710774337.

Cílem článku je představit tzv. „Johari Window“, které je užíváno ke studiu informačních

potřeb a též bylo již po dlouhou dobu využíváno jako užitečný model pro pochopení interpersonální komunikace. V článku autoři popisují novou verzi Johari Window sloužící k vymezení typologie informačních potřeb a k určení důsledků, které tím vzniknou informačním profesionálům.

Johari Window je model umožňující uživateli získat větší pochopení a vhléd do informačních potřeb svých klientů. Název Johari Window je odvozen od jmen jeho zakladatelů: Joe Lufta a Harryho Inghama. Tento model slouží k reprezentaci různých oblastí znalostí jednotlivce. Ve své původní formě Johari Window sestával ze čtyř polí (tabulek) uspořádaných po dvou maticích jako samostatné úseky. Tyto pole jsou rozděleny následovně:

- Informační potřeby známé jednotlivci, ale neznámé informačnímu profesionálovi
- Informační potřeby známé jednotlivci a stejně tak informačnímu profesionálovi
- Informační potřeby známé informačnímu profesionálovi, ale neznámé jednotlivci
- Informační potřeby jednotlivcem nepochopené
- Informační potřeby, které nejsou známy ani jednotlivci ani informačnímu profesionálovi (tzv. latentní/skryté potřeby)

Upravené rozhraní Johari Window může být použito za různým účelem. Jeho nejpodstatnější využití může být k reprezentaci existujících známých fenoménů uvnitř logické struktury.

Právě díky konceptualizaci informačních potřeb v rámci Johari Window je zdůrazněn význam informačních profesionálů v pomoci uspokojování potřeb svých uživatelů.

Článek je doplněn obrázkem ukazujícím různé typy informačních potřeb tak, jak jsou popsány v Johari Window.

29. SMITH, Rochelle; YOUNG, Nancy J. Giving pleasure its due : collection promotion and readers' advisory in academic libraries [Dát radosti splatnost : propagace sbírek a čtenářská poradna v akademických knihovnách]. *Journal of Academic Librarianships*. 2008, vol. 34, no. 6, s. 520-526. ISSN 0099-1333. DOI 10.1016/j.acalib.2008.09.003.

V současné době vzbuzuje velkou pozornost otázka čtení a zejména pokles čtenářství ve světě. Studie se opírá o výsledky zprávy z roku 2007 „To Read or Not to Read“ vydané nadací The National Endowment for the Arts (NEA). Tato zpráva poukazuje na velmi prudký pokles čtenářství mezi mladistvými za posledních pár let. Zveřejnění zprávy vyvolalo bouřlivé diskuse a vedlo k napsání mnoha statí a článků ze strany odborné veřejnosti reagujících na její závěry.

Po dlouhou dobu byly vedeny výzkumy, zda se vyšší míra čtení odrazí i v lepší kvalitě psaní u žáků základních, středních a vysokých škol. Právě již výše uvedená zpráva přišla s poznatkem, že frekvence čtení pro radost úzce souvisí s akademickými úspěchy, které u studentů zejména spočívají v lepších výsledcích testů ze čtení a psaní.

Podpora sbírek zahrnuje zvýraznění materiálu, který knihovna vlastní. Tím tak upozorňuje uživatele knihovny na své sbírky, navrhuje je na jednotlivé tituly nebo dokonce k celým kolekcím titulů. Čtenářská poradna je na druhou stranu daleko individuálnější a snaží se zaměřit na jednotlivého čtenáře.

Mezi základní aspekty, které by měly být brány v úvahu při podpoře sbírek, autoři zařazují: pohlaví, přebal knihy, zobrazení knih a jejich přebalů, instruktáže, napojení na další knihovny v regionu atd.

Cílem článku je poskytnout určité úvahy a mírné návrhy na to, jak by akademické knihovny mohly využít sbírek a svých silných stránek coby informačních profesionálů k podpoře čtenářství a čtenářských návyků mezi svými uživateli.

30. SORENSEN, Charlene; DAHL, Fandice. Google in the Research and Teaching of Instruction Librarians [Google ve výzkumu a školení knihovníků-instruktörů]. *Journal of Academic Librarianship*. 2008, vol. 34, no. 6, s. 482-488. ISSN 0099-1333. DOI 10.1016/j.acalib.2008.09.015.

Tato studie odhaluje rozdílnosti a podobnosti mezi tím, jak knihovníci-instruktöři (v našem prostředí přibližně metodici knihoven) v západní Kanadě používají sami Googlu a jak školili studenty, aby jej používali.

Průzkum zmíněných rozdílů a podobností probíhal prostřednictvím souboru otázek se-

staveného s využitím softwaru SurveyMonkey, který byl rozeslán všem knihovníkům-instruktorům (metodikům), pracujícím ve společenskovední oblasti v knihovných sdružených v konsorciu dvaceti univerzitních knihoven v Manitobě, Saskatchewanu, Albertě a Britské Kolumbii. Uvedený soubor obsahoval 22 otázek, které byly zaměřeny na:

- potvrzení, faktu, že respondenti provádějí instruktážní činnost (pouze ti, kteří odpověděli „ano“ mohli být zařazeni do vyhodnocení),
- demografické informace o účastnících,
- osobní využití Googlu pro vysokoškolský výzkum,
- využívání Googlu při instruktážích pořádaných knihovnou,
- vliv fakulty na instruktážní činnost knihovny.

Konečný vzorek, z něhož byl průzkum vyhodnocován, zahrnoval 71 využitelných dotazníků, což představuje míru návratnosti 49 %. Ačkoliv tato studie nepřinesla úplný obrázek chování při vyhledávání informací knihovníky-instruktory, poskytuje přehled o tom, jak využívají Googlu pro vlastní výzkum prováděný na vysokých školách. Rovněž zde najdeme jejich názory na možné důvody využívání Googlu k vyhledávání informací. Ukazuje se, že většina vysokoškolských knihovníků-instruktorů používá Googlu, protože je rychlý a snadno se s ním pracuje, ale také je zřejmé, že to není jediný zdroj vyhledávání informací na vysokých školách. Odpovědi rovněž naznačují, že pro knihovníky, zrovna tak jako pro studenty, je při výběru vyhledávacích nástrojů důležitým faktorem pohodlnost.

Ačkoliv je Google využíván knihovníky pro celé spektrum výzkumných účelů, je významný rozdíl mezi frekvencí, se kterou knihovnici sami využívají Googlu k hledání určitých druhů informací, a frekvencí využívání těchto druhů informací, ke které studenti vedou. Ačkoliv může být celá řada příčin této diskrepance, jednou ze zjištěných příčin byl vliv fakulty.

Odpovědi odhalují, že jsou-li vydány fakultou směrnice, frekvence prezentace Googlu knihovníky-instruktory jako doplňku k ostatním rešeršním nástrojům je významně menší než když knihovny provádějí školení k využívání Googlu bez direktiv daných fakultou.

Zjištěním účelů, pro které knihovnici-instruktoři používají Googlu k výzkumu, zjištění způsobů, kterými je tato pracovníci využívají osobně a které se liší od toho, co učí studenty a vlivu, který uplatňuje fakulta, poskytuje tato studie pohled ozřejmující význam Googlu ve výzkumu a školcích aktivitách knihovníků-instruktorů. Tento pohled pomůže knihovníkům-instruktorům při pracovních jednáních s představiteli fakulty a výuce (instruktážích) vysokoškolských studentů v knihovnách. Úvahy uvedené v tomto materiálu poskytnou výchozí bod k dalšímu zkoumání těchto otázek.

Stat' je doplněna čtenými grafy, poznámkami a odkazy.

31. STURM, Beate; VLAEMINCK, Sven. DELOS Summer School und nestor/DPE Summer School – Digitale Langzeitarchivierung [DELOS letní škola a nestor DPE letní škola – digitální dlouhodobá archivace]. *Bibliotheksdiens.* 2008, vol. 42, no. 10, s. 1071-1078. ISSN 0006-1972.

Digitální data představují důležitou součást našeho kulturního dědictví. Bohužel datové nosiče pro tento druh dat velmi rychle zastarávají, stejně jako formáty, software a hardware. Dlouhodobé využití digitálních dat je tak ohroženo stejně jako jejich archivace. Dlouhodobost v tomto smyslu neznamena 5 nebo 15 let, ale schopnost odpovědného vývoje strategií, které budou schopny reagovat na změny na trhu technologií. Spolu s rychlým vývojem technologií prochází vývojem i potřeba informací a kvalifikace v tomto sektoru, proto v průběhu posledních let vznikaly různé iniciativy. Důležitou roli v těchto sdruženích hraje nestor, tedy nejstarší člen, který ručí za kvalitu vývoje strategií v oboru dlouhodobé archivace. Na evropské úrovni je to právě DELOS (Network of Excellence on Digital Libraries) a projekt DPE (DigitalPreservationEurope).

Během léta 2008 se konaly dvě důležité konference (letní školy) vztahující se k vývoji a budoucí podobě v oblasti dlouhodobé archivace digitálních dokumentů.

Asi 60 účastníků konference (v italské Tirrenii), převážně studentů, se zabývala dlouhodobou archivací v kontextu digitálních knihoven a archivů a užití četných možností výměny s vědci, mezinárodními experty z různých vědních oborů. Účastníci každý den vyslechli příspěvky k tématu metadat, dlouhodobé archivace a ukládacích technologií a datových formátů. Na řadu přišly příspěvky o evropských a mezinárodních projektech v oboru digi-

tální archivace.

Zdůrazněna byla důležitá role metadat neboli dat o datech v oboru digitální archivace a šíření digitálních dat. Zmíněny byly i různé formáty metadat, stejně jako nejdůležitější mezinárodní metadatové standardy (např. DCMES a PREMIS).

Andreas Rauber z technické univerzity ve Vídni hovořil o strategiích pro dlouhodobou archivaci digitálních dat. Představil projekt PLANETS, jenž vyvíjí softwarové nástroje pro archivaci digitálních dat.

Další referát nesl název: Kdo je nestor? Přednášející referoval o výsledcích „nestorské“ sítě na univerzitě v Göttingenu a provedené studii dlouhodobé archivace vědeckých primárních dat. Zmíněna byla i možnost prolínání primárních dat s odpovídajícími publikacemi, které má vést k cíli v podobě „cestovního průvodce“ a doporučení pro nutnou e-infrastrukturu.

Projekty CASPAR a stejně interPARES se zabývají centrálními aspekty open archivačních informačních systémů (OAIS) a jejich realizací v praxi. Oba projekty se řeší praktickou realizací OAIS. Pracují s malými a středními archivy, popřípadě fondy, a vyvíjejí modul pro výzkumné vzdělávací programy a vědecká kurikula.

Příspěvek od Sara Jonese pojednával o vývoji online nástrojů, které zprostředkuje institucím z oboru vyšší vzdělání, co se týče ukládání různých typů dat a také odpovědnosti za tato data. V budoucnosti by tak mohlo vzniknout bezpečné síťové prostředí, zpřístupňující výsledky jiných organizací.

Nechyběl ani tzv. přehledový referát o různých evropských sítích a iniciativách v oblasti digitální archivace dat. Detailněji byla probrána činnost Digital Preservation Europe.

Poslední den letní školy byl přednesen referát o archivních modelech, které jsou členěny podle typu, funkcionality a cílové skupiny. Následný referát řešil problém důvěryhodnosti digitální archivace dat, respektive jak ji zaručit, poskytnout. DRAMBORA je jeden z nástrojů rizikového managementu.

Druhá letní škola probíhala vzápětí, jen s jiným nestorem, a sice DPE. Rozdělena byla do dvou bloků: v prvním byl dán obecný přehled o tematických oblastech metadat a standardů v kontextu dlouhodobé archivace. Druhý blok se věnoval formátům, vlastnostem, OAIS, certifikaci a výběrovým kritériím. Následovaly workshopy k úložným technologiím a strategiím archivace digitálních dat. Řešila se otázka trvanlivosti datových nosičů a výběr vhodných strategií i v oblasti konzervace.

Příspěvek Heike Neuroth se věnoval metadatům/standardům, jak s pomocí standardů popsat životní cyklus digitálního objektu, což je pro archivaci nezbytné. Další z příspěvků řešil problém digitálních dat a jejich vlastností. Zmíněna byla celá řada různých formátů spolu s vybranými příklady.

V dalších příspěvcích se rozebíral referenční model OAIS, strategie dlouhodobé archivace dat (na příkladech byly demonstrovány výhody a nevýhody jednotlivých strategií), strategie ukládání, konzervace atd.

32. VALENTINE, Barbara; BERNHISEL, Steven. Teens and Their Technologies in High School and College : Implications for Teaching and Learning [Dospívající mládež a její technologie na střední a vysoké škole : důsledky pro výuku a učení]. *Journal of Academic Librarianship*. 2008, vol. 34, no. 6, s. 502-512. ISSN 0099-1333. DOI 10.1016/j.acalib.2008.09.001.

Článek přináší zjištění, výsledky a závěry z dvou průzkumů a srovnává frekvenci využití různých zařízení digitálních a komunikačních technologií středoškolskými a vysokoškolskými studenty. Jsou zkoumány rozdíly mezi těmito populačními skupinami, uvedeny důsledky pro výuku a načrtnuty otázky k dalšímu zkoumání.

Zkoumanými populačními skupinami byli studenti ze střední školy v malém městě, které je situováno v zemědělské oblasti na severozápadě USA a studenti čtyřleté soukromé vysoké školy v téže oblasti, která přitahuje převážně bílou populaci v tradičním vysokoškolském věku ze vzdělaných rodin střední třídy žijících v dalších malých městech na Západě, na Aljašce a Havaji.

Výsledky průzkumu přinesly zajímavé informace, pokud jde o:

- přístup k médiím včetně internetu,
- zařízení a přístroje, které studenti využívají,
- zpracovávání rešerší studenty s pomocí internetu,
- vytváření obsahu, resp. digitálních dokumentů,
- provozování her na počítačích,
- komunikaci,
- využívání ICT pro školní práci.

Podle zveřejněných výsledků:

- věnují obě skupiny populace televizi méně času ve srovnání s dobou věnovanou práci s počítačem,
- obě skupiny mají přístup k vysokorychlostnímu internetu na škole,
- obě skupiny mají přístup k digitálním fotoaparátům a přehrávačům MP3,
- jen malé procento respondentů v obou skupinách využívá kapesních počítačů a kombinovaných přístrojů jako například Treo,
- převážná většina studentů, kteří se průzkumu zúčastnili, provádí rešerše prostřednictvím internetu s využitím Googlu,
- jen malé procento studentů má tendenci vytvářet dokumenty,
- dvakrát více studentů středních škol hraje denně počítačové hry, a to jak na automatech, tak online,
- středoškolští studenti využívají Wikipedie pravidelněji než vysokoškoláci, ačkoliv tři čtvrtiny vysokoškoláků uvedlo, že jí využívá také,
- v souvislosti s využíváním e-mailu – 89 % vysokoškolských studentů uvedlo, že nějaký e-mail v rámci školních povinností odešle; pokud jde o středoškolské studenty, jen 45 % studentů uvedlo, že jej využívá pro zpracovávání domácích úkolů,
- mobilní telefony jsou populárnější než pevné linky, a to obzvláště u vysokoškolských studentů. Studenti vysokých škol využívají internetu (např. Googlu) pro plnění školních povinností o něco více než středoškolští studenti.

V závěrech organizátoři průzkumu uvádějí, že různá technologická úroveň na středních a vysokých školách přináší problémy jak v pedagogickém, tak širším společenském kontextu, což by se mělo projevit v pedagogické práci i koncepci dalšího výzkumu. Upozorňují také na to, že dnes se studenti učí některým věcem jinak. Běžně skenují, vstřebávají a rychle rozumějí kvantům vizuálních, sluchových a textových dat vztahujících se jak k učivu, tak k volnému času. Podle autorů je však také nutno vést je ke kritičnosti k tomu, co se učí. Studenti se podle nich umějí orientovat v nových technologiích hbitě, ale mají mezery v základních koncepčních dovednostech, což komplikuje proces učení.

Pedagogové se podle závěrů studie také musejí poučit o online kultuře, kterou adolescenti oceňují, což znamená ne pouze věnovat pozornost úžasné technologii, ale také vztahům technologie k ostatním kontextům, v kterých je používána studenty v každodenních programech. Čas strávený tím, že se pokoušíme porozumět způsobům, jak studenti vstřebávají znalosti, může odhalit trhliny a inspirovat další koncepcce učení a vyučování. Takové pohledy mohou stimulovat konverzaci, která studenty nasměruje k některým aspektům tradičního učení a dovednostem, které jim chybí.

Stat' je doplněna četnými grafy.

33. VEGAS, Jesús; CRESTANI, Fabio; DE LA FUENTE, Pablo. Context representation for web search results [Reprezentace výsledků vyhledávání na webu pomocí kontextu]. *Journal of Information Science*. 2007, vol. 33, no. 1, s. 77-94. ISSN 0165-5515. DOI 10.1177/0165551506067123.

Kontext byl po velmi dlouhou dobu považován za velmi užitečný nástroj pomáhající uživateli určit skutečnou relevanci vyhledaného dokumentu. Při vyhledávání na webu dokáže kontext vyhodnotit relevanci webové stránky tím, že ukáže nakolik je daná stránka podobná dalším stránkám na stejném webovém sídle. Autoři článku představují návrh, realizaci a zhodnocení nástroje ke grafické vizualizaci, jehož cílem je pomoci určit relevanci webové stránky tím, že zobrazí strukturu webového sídla, ke kterému tato stránka náleží. Výsledky počátečního hodnocení naznačují, že tato vizualizační technika pomáhá uživateli zorien-

tovat se v rozsáhlých webových sídlech a efektivním způsobem najít užitečné informace, aniž by byl na uživatele kladen vyšší kognitivní náklad.

Mezi nejznámější techniky vizualizace dokumentů, které autoři zmiňují ve svém článku, patří: tzv. TileBars, křivky relevance (Relevance curves) a miniatury dokumentů (thumbnails). První dvě zmíněné techniky ukazují relevanci každé pasáže nebo segmentu textu tím, že využívají novou řádku pro každý hledaný dotaz. Velikost dokumentu je pak reprezentována délkou. Třetí technika neumožňuje zobrazit ani velikost ani strukturu dokumentu. Jediná informace, kterou poskytuje, je vzhled daného dokumentu. Z tohoto důvodu by tato technika měla být užívána jako doplňková k předchozím dvěma nástrojům.

Autoři představují další nástroj, který by měl pomoci uživateli najít co nejrelevantnější informace, které by naplnily jeho informační potřeby. Tímto nástrojem je tzv. DocBall nebo také DocBall metaphor. Jedná se o obrazové přirovnání pomáhající uživateli objasnit strukturu informační jednotky. Stejně tak dokáže grafickým způsobem znázornit důležitost každého strukturního prvku daného dokumentu s ohledem na určitá kritéria. V DocBall každý kruh představuje úroveň hierarchické struktury dokumentu, přičemž střed představuje samotný dokument jako celek. Uvnitř kruhu jsou prvky uvedeny ve směru hodinových ručiček tak, jak se objevují v dokumentu. Každé oblasti je pak přiřazena určitá barva podle očekávané relevance: čím teplejší barva, tím relevantnější. Bílé oblasti pak znázorňují nulovou relevanci. DocBall metaphor je také užívána k zobrazení webových stránek, pak je nazývána jako WebDocBalls. Stejně tak je možné užít DocBall metaphor k popisu celého webového sídla (web site) a v tomto případě jsou pak pojmenovány jako tzv. WebSiteBall.

V článku autoři představují webový vyhledávač nazvaný Bubble system, který využívá výše popsanych nástrojů WebSiteBalls a WebDocBalls k zobrazení výsledků vyhledávání. Studie je doplněna četnými doprovodnými obrázky a grafy.

34. WEI-LUN, Chang; SOE-TSYR, Yuan. Collaborative pricing model for bundling information goods [Cenový model pro tvorbu balíků informačního zboží založený na spolupráci mezi prodejcem a zákazníkem]. *Journal of Information Science*. 2008, vol. 34, no. 5, s. 635-650. ISSN 0165-5515. DOI 10.1177/0165551507084632.

Kolaborativní cenový model, který se v současné době vynořil, je prostředkem překonávajícím dilema mezi prodejcem usilujícím o maximalizaci zisku a zákazníkem usilujícím o minimalizaci výdajů. Kolaborativní stanovování cen je metodou překračující dosavadní metody oceňování zboží. Bere v úvahu producenta (prodejce) a zákazníka zároveň, kdy pro obě strany optimalizuje cenu zboží. Tento proces vyžaduje jednak spolupráci a účast zákazníka, a jednak cenové rozlišení.

Studie se zabývá dvěma strategiemi oceňování informačního zboží na základě odstupňování za pomoci verzí produktu nebo na základě vytvoření balíku informačního zboží obsahujícího různé produkty. Studie v závěru potvrzuje, že oba přístupy k cenové politice v oblasti informačního zboží jsou schůdné a efektivní, zejména proto, že vzájemná spolupráce mezi producentem a zákazníkem umožňuje aktivní podíl na formování výsledného produktu s ohledem na kvalitativní faktory a kvantitativní modelování, který tak v závěru mnohem lépe vyhovuje potřebám zákazníků a ti za něj jsou daleko ochotnější zaplatit cenu, která je výhodná nejen pro něj, ale i pro prodejce.

35. XIA, Jingfeng. A comparison of subject and institutional repositories in self-archiving practices [Porovnání archivačních postupů tématických a institucionálních elektronických archivů]. *Journal of Academic Librarianship*. 2008, vol. 34, no. 6, s. 489-495. ISSN 0099-1333. DOI 10.1016/j.acalib.2008.09.016.

Autor se v článku věnuje uživatelskému průzkumu oborových archivů, jejichž využití srovnává s využíváním institucionálních archivů na vysokých školách. V případě této studie se jedná o preprintový oborový archiv celosvětového významu arXiv, provozovaný Národní laboratoří v Los Alamos (arxiv.org), a institucionální archiv odborných publikací na Univerzitě v Southamptonu v Anglii. Zaměřuje se na komunitu fyziků působících na této univerzitě. Opírá se jednak o studie zabývající se otázkou vzniku oborových elektronických archivů, jejichž rozvoj je úměrný ochotě odborníků archivovat své vědecké odborné výstupy, a jednak o studie zabývající se rozvojem institucionálních archivů především v USA a v Kanadě. Studii předcházely průzkumy institucionálních elektronických archivů v sedmi archívech

v několika zemích, které prokázaly, že obecně mezi odborníky (chemie, ekonomie, fyzika a sociologie) nepanuje příliš velká zkušenost s elektronickou archivací publikačních výstupů do institucionálních archivů. Autor uvádí důvody, proč výsledky prokazují nízkou zkušenost: jednou z příčin je, že studie odhlížejí od fakult a porovnávají výsledky na základě celoinstitucionálních.

Univerzita v Southamptonu provozuje institucionální archiv odborných publikací s názvem e-Prints Soton (eprints.soton.ac.uk/). Průzkum se věnoval průzkumu elektronického archivu odborných článků za rok 2008 z fyziky, které jsou dále děleny na pět podoborů. Na základě extrakce metadat pak bylo zjištěno 51 přispěvatelů. Jejich produkce (názvy článků) byly vyhledávány v arXivu s dohledáním veškeré jejich produkce zde uložené. Průzkum ukázal, kromě jiného, že téměř polovina fyziků na Southamptonu, která archivovala do e-Prints Soton, má zkušenosti s archivací do oborových elektronických archivů (resp. arXivu), kde archivovala, oproti e-Prints Soton, téměř dvojnásobné množství článků. Autor dochází k závěru, že odborníci, kteří ukládají své články v oborových archivech, málokdy opakovaně ukládají články do institucionálních archivů. Rozhodně nelze pak následně dojít k závěru, že k rozvoji institucionálních archivů přispívají především ti uživatelé, kteří mají již zkušenost s archivací v oborových archivech.

Přesto autor v závěru práce hovoří ve prospěch institucionálních archivů, a to především proto, že na rozdíl od oborových archivů, kde se mnohdy vyskytují jen základní údaje o publikaci (bez plného textu), institucionální archivy poskytují kompletně plné texty s tím, že v souvislosti s jejich rozvojem zdůrazňují neustálé zlepšování a zjednodušování nástrojů pro ukládání článků do nich.